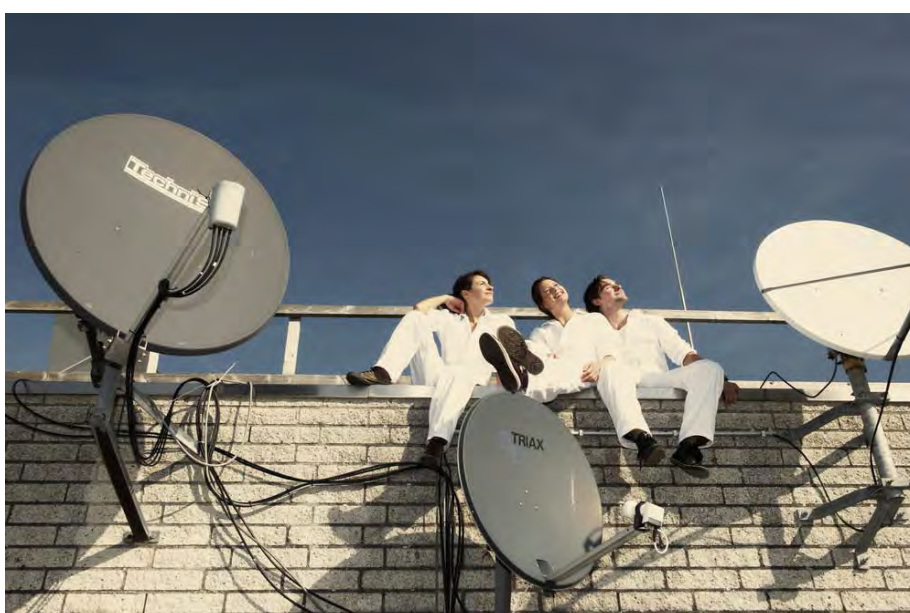

Arbeidsmarkt regio Rijn Gouwe 2014

Deze uitgave is in opdracht van het bestuur van het RPA Regio Rijn Gouwe opgesteld door het Tympan Instituut

Colofon

Monitor RPA Rijn Gouwe, september 2014

Uitgave

RPA Rijn Gouwe

Postbus 13

2400 AA Alphen aan den Rijn

tel 0172 465798

www.rparg.nl

rpa-rijn-gouwe@alphenaandenrijn.nl

Begeleiding

A. Standhart

K.C. Sinnema

Opsteller

H. Konings

Voorwoord

Hiermee bied ik u het arbeidsmarktrapport **Arbeidsmarkt regio Rijn Gouwe 2014** aan.

Op basis van de behoefte van bestuurders en uitvoerders van de bij het RPA Rijn Gouwe betrokken partijen heeft ons bestuur ook voor 2014 een eigen arbeidsmarktrapport opgesteld. Een en ander in overeenstemming met het besluit en intentie van september 2013 om dit ieder jaar plaats te laten vinden. Met betrekking tot de inhoud van het rapport is aangesloten bij de jarenlange ervaring uit de praktijk.

De behoeften en belangstelling van de gebruikers, bestuurders en beleidsmakers, blijken voornamelijk uit te gaan naar algemene tendensen en trends en een goed toepasbare vertaling naar de regio. Daarbij wordt geanticipeerd op het gegeven dat een meer specifieke uitwerking van onderwerpen verder opgepakt wordt door de diverse partijen zelf, per sub regio of gemeente.

Het is goed om stil te staan bij het feit dat het rapport een momentopname is waarin slechts beperkt rekening kan worden gehouden met structurele veranderingen die zich op de arbeidsmarkt aan het voltrekken zijn.

Zoals u in het rapport kunt lezen wordt weer enige krapte op de arbeidsmarkt in de toekomst gesuggereerd. Maar het is waarschijnlijk dat zulke structurele veranderingen eerder leiden tot het overbodig worden van veel banen. Dat is recent onder meer ook betoogd door Peter de Waard in de Volkskrant¹.

Zulke veranderingen vragen om nieuw arbeidsmarktbeleid. Het klassieke model van werklozen die naar vaste banen moeten worden geleid, past niet langer en sluit aan bij mijn eerdere gedane signalen daarover in het afgelopen jaar.

Verder wordt door kredietbeoordelaar Moody's in het Financiële Dagblad betwijfeld of de wereldeconomie zal groeien door een toenemende beroepsbevolking. De verwachting is dat de beroepsbevolking krimpt. Robeco-econoom Peter van der Welle zegt daarop dat een hogere pensioenleeftijd, slimmer werken en arbeidsmigratie de tijd eventueel kan keren, maar hij vraagt zich tegelijkertijd ook af of landen in staat zijn om jonge medewerkers van elders aan te trekken².

Evenmin kan dit rapport rekening houden met de veranderingen op het wereldtoneel, zoals die bijvoorbeeld op dit moment in de Oekraïne spelen. Er worden forse klappen in de agrarische sector verwacht en niemand weet wat er nog zal volgen.

Dat betekent concreet dat we ondanks de uitkomsten van het rapport zelf voor de regio Rijn Gouwe ook op externe signalen moet worden gereageerd.

Temeer omdat dit rapport de indruk geeft dat het in de regio Rijn Gouwe gelukkig voorzichtig de goede kant op lijkt te gaan met de economie en dat in 2015 in sectoren de werkgelegenheid weer aantrekt. Het rapport laat wel duidelijk zien dat anders dan vroeger wordt verwacht dat deze banen grotendeels worden ingevuld met flexibele arbeidskrachten of zzp'ers. Werkgevers creëren een grote flexibele schil aan personeel in plaats van vaste banen en dat is een grote verandering. Tevens is een blijvend gegeven dat in de regio het arbeidspotentieel in kwantitatieve zin meer dan voldoende is om aan de vraag van bedrijven

¹ 2 augustus 2014

² 7 augustus 2014

te voldoen. Zeker nu op dit moment het aantal kortdurende werkzoekenden groter is dan het aantal openstaande vacatures. Echter niet in kwalitatieve zin, want de vraag naar personeel, zeker in topsectoren, is meestal hoger en goed opgeleid personeel. Er is sprake van een kwalitatieve mismatch. Daarbij is de verwachting is dat in de toekomst minder jongeren zullen uitstromen uit het middelbaar beroeps- en het voortgezet onderwijs.

Wij moeten onze radars blijvend goed afstellen om de juiste signalen op te vangen.

september 2014

Regionaal Platform Arbeidsmarkt Rijn Gouwe
de voorzitter

Peter van Hoesel

Samenvatting

Tekenen herstel economie in 2014; mogelijk meer werkgelegenheid in 2015

Begin 2014 gaat het voorzichtig de goede kant op met de economie. Ondernemers in Zuid-Holland en Nederland zijn optimistischer over het economische klimaat dan de afgelopen jaren. Ook neemt begin 2014 het aantal uitzendingen en vacatures toe. Beide wijzen waarschijnlijk op een economisch herstel. Naar verwachting trekt in een groot aantal marktsectoren in 2015 de werkgelegenheid weer aan. Naar alle waarschijnlijkheid wordt deze voor een groot deel ingevuld door flexibele arbeidskrachten of zzp'ers. De sectoren zorg en openbaar bestuur hebben te maken met bezuinigingen door de overheid, waardoor het aantal banen ook bij economische groei afneemt.

Voor een goed functionerende arbeidsmarkt is het van belang dat het onderwijs aansluit op de toekomstige behoefte aan arbeid op de arbeidsmarkt. De overheid heeft daarom voor het mbo het actieplan 'Focus op vakmanschap' ([Ministerie van OCW 2014](#)) opgesteld. Naast kwaliteitsverbetering van het onderwijs en het terugdringen van het aantal voortijdig schoolverlaters is binnen dit actieplan de aansluiting op de arbeidsmarkt van belang.

Ondernemers positief over verwachte omzet en export in 2014

Het aantal ondernemers dat verwacht dat het in 2014 beter gaat dan in 2013, is iets groter dan (2,5%) het aantal ondernemers dat verwacht dat het slechter gaat. Dit positieve resultaat is te danken aan de positieve verwachtingen over de ontwikkeling van de omzet en de export. De verwachtingen over de werkgelegenheid en de investeringen in 2014 zijn per saldo negatief.

Explosieve groei aantal zzp'ers gestopt in 2013

In 2013 telt de regio Rijn Gouwe 35.768 bedrijfsvestigingen, waaronder 17.213 zzp'ers. Naar verhouding blijken er in de regio Rijn Gouwe relatief veel vestigingen en werkzame personen binnen de sectoren landbouw, bosbouw en visserij, industrie, onderwijs en gezondheids- en welzijnszorg te zijn. Daarnaast zijn in verhouding veel mensen werkzaam in de handel en logies-, maaltijd- en drankverstrekking. Clusters met relatief veel bedrijfsvestigingen en banen in de regio Rijn Gouwe zijn food, feed and beverages, greenports en life and health science.

Het aantal bedrijfsvestigingen, exclusief de zzp'ers, neemt in de regio Rijn Gouwe tussen 2008 en 2013 af met 2,1%. Deze daling doet zich vooral voor tussen 2011 en 2012. Tussen 2012 en 2013 is weer sprake van een kleine groei (0,5%). Het aantal zzp'ers neemt tussen 2012 en 2013 in aantal af (2,5%), maar dat staat niet in verhouding tot de forse groei in periode 2008-2013 (41,6%).

Minder banen en meer flexibele arbeid

De ontwikkeling van het aantal banen tussen 2008 en 2013 verloopt wisselend in de regio Rijn Gouwe. De jaren 2012 en 2013 kenmerken zich door een duidelijke afname van de werkgelegenheid (respectievelijk 1,5% en 0,7%). Na jaren van groei heeft de collectieve sector sinds 2010 te maken met een krimp van het aantal banen. Tussen 2012 en 2013 betrof deze krimp 0,1%. Als gevolg van overheidsmaatregelen, om de kosten te beheersen, komt de werkgelegenheid in het openbaar bestuur en de zorg de komende jaren verder onder druk te staan.

Werkgevers maken steeds vaker gebruik van flexibele arbeidskrachten. In 2008 had 16,1% van de werkzame beroepsbevolking in Nederland een flexibel contract, in 2013 is dat

18,1%. Vooral het percentage jongeren met een flexibele arbeidsrelatie is hoog (42%). Sinds het tweede kwartaal van 2013 stijgt het aantal uitzenduren. Dit wijst op een groei van (flexibele) werkgelegenheid, maar daarnaast is het ook mogelijk dat vaste banen worden omgezet in flexibele banen.

In de regio Rijn Gouwe is het aantal kortdurend¹ werkzoekenden (8.930) in het eerste kwartaal van 2014 groter dan het aantal openstaande vacatures (3.356). Het arbeidspotentieel is (in ieder geval in kwantitatieve zin) dus meer dan voldoende om aan de vraag van bedrijven te voldoen. Eind december 2013 daalt het aantal vacatures in de regio Rijn Gouwe naar een dieptepunt. Er zijn dan 760 openstaande vacatures. Eind april 2014 is dit aantal weer opgelopen naar 1.115.

Potentiële beroepsbevolking groeit alleen als we langer doorwerken

De beroepsbevolking bestaat uit alle personen die werken of op zoek zijn naar werk. In de regio Rijn Gouwe telt de beroepsbevolking (15 tot 65 jaar) in 2013 zo'n 373.000 personen. Hiervan hebben 350.000 personen een baan en 24.000 personen zijn werkloos (6,3%). Het werkloosheidspercentage in de regio Rijn Gouwe is gunstiger dan in Zuid-Holland (9%). Bovendien is de arbeidsparticipatie in de regio Rijn Gouwe (73,1%) relatief hoog (Zuid-Holland 71,5%). Veel inwoners van de regio Rijn Gouwe pendelen naar de grote steden Amsterdam, Utrecht en Den Haag.

In 2025 telt de regio Rijn Gouwe 2,1% minder 15- tot 65-jarigen dan in 2013. Wanneer de AOW-leeftijd in 2025 naar 67 jaar verhoogd wordt, kan de potentiële beroepsbevolking tussen 2013 en 2025 toch met 1,8% groeien. Mogelijk biedt het verhogen van de AOW-leeftijd een oplossing voor de op langere termijn verwachte tekorten aan personeel op de arbeidsmarkt.

Meer WW- en bijstandsuitkeringen

Ten gevolge van de oplopende werkloosheid in de regio Rijn Gouwe groeit het aantal WW- en bijstandsuitkeringen. Begin 2014 telt de regio Rijn Gouwe 16.100 WW-uitkeringen (83,8% meer dan in 2010, 32,8% meer dan in 2013) en 12.380 personen met bijstandsuitkering (40,4% meer dan in 2010, 9,0% meer dan in 2013). Ondanks de sterke groei blijft relatief gezien het aantal WW- en bijstandsuitkeringen in de regio Rijn Gouwe laag. In 2013 telt de regio Rijn Gouwe 3,2 WW-uitkeringen en 2,4 bijstandsuitkeringen per 100 inwoners van 15 tot 65 jaar. In Zuid-Holland zijn dat er respectievelijk 3,6 en 4,9.

Over een aantal jaren minder mbo'ers en leerlingen in het voortgezet onderwijs

Uitstroom van gediplomeerden uit het onderwijs zorgt voor nieuwe arbeidskrachten op de arbeidsmarkt. In 2012 ontvangen 8.260 leerlingen van het voortgezet onderwijs in de regio Rijn Gouwe hun diploma. Dat is 3% meer dan in 2009 en 6,1% meer dan in 2011. Binnen de theoretische leerweg en havo/vwo groeit het aantal leerlingen. De niet-theoretische leerwegen binnen het vmbo kennen een daling. Tussen 2009 en 2012 neemt het aantal gediplomeerden met 11,9% af (2011-2012: groei 2,2%). Voor de periode 2015-2030 wordt voor het gehele vmbo in de regio Rijn Gouwe een krimp van het aantal leerlingen verwacht. Havo en vwo krijgen waarschijnlijk na 2025 met een afname van het aantal leerlingen te maken. Het aantal leerlingen in het voortgezet onderwijs neemt in de toekomst af vanwege demografische ontwikkelingen. Daarnaast zien we dat leerlingen steeds vaker een zo hoog mogelijk niveau kiezen.

¹ Kortere dan zes maanden werkloos. Deze groep wordt beschouwd als direct beschikbaar voor de arbeidsmarkt.

Tussen 2009 en 2013 krimpt het aantal mbo-geplomeerden woonachtig in de regio Rijn Gouwe met 8,5% (2011-2012: 1,2%). Gezien het dalende aantal vmbo- en mbo-leerlingen neemt het aantal mbo-geplomeerden dat de arbeidsmarkt instroomt de komende jaren waarschijnlijk verder af. Met het actieplan 'Focus op vakmanschap' ([Ministerie van OCW 2014](#)) probeert de rijksoverheid dit tegen te gaan. De vierjarige niveau 4-opleidingen worden verkort naar drie jaar om de beroepsroute (van vmbo via mbo naar hbo) niet onnodig lang te maken en dus aantrekkelijker voor studenten.

Ook voor de hbo-scholen in de regio Rijn Gouwe geldt dat tussen 2009-2012 het aantal geplomeerden daalt (4,8%, 2011-2012: 9%). Bij de universiteit Leiden daarentegen stijgt het aantal diploma's. Voor de periode 2009-2012 is dat 12,7%. Tussen 2011 en 2012 neemt het aantal studenten met 4,7% af. Gezien de sterke toename van het aantal eerstejaars tussen 2008 en 2013 (54%) stijgt het aantal universitair geplomeerden de komende paar jaar nog.

Groei onderkant van de arbeidsmarkt, maar niet in de sociale werkvoorziening

Sommige mensen hebben van vanwege opleiding, arbeidshandicap of maatschappelijke problemen grote moeite werk te vinden dat bij hen past. Deze groep mensen wordt ook wel aangeduid als de onderkant van de arbeidsmarkt. Voor hen wordt vanaf 1 januari 2015 de Participatiewet van kracht. Het doel van deze wet is dat deze mensen vaker een baan krijgen. De Participatiewet voegt de WWB, de Wet sociale werkvoorziening (Wsw) en een deel van de Wajong (Wet werk en arbeidsondersteuning jonggehandicapten) samen.

In 2013 werken in de regio Rijn Gouwe 3.661 personen in de sociale werkvoorziening (SW). Daarnaast wachten in 2013 nog eens 470 personen op een baan binnen de SW. Het aantal SW'ers is in de periode 2010-2013 gedaald met 1,3% (2012-2013: 26,6%). Ook het aantal wachtenden wordt minder: 3,6% in de periode 2010-2013 en 0,2% in het laatste jaar. Sinds 2008 is het aantal Wajong-uitkeringen in de regio Rijn Gouwe sterk gestegen van 6.750 naar 9.700 in 2014 (43,7%, 2013-2014: 4,5%). Een dergelijke forse stijging is ook landelijk en in Zuid-Holland zichtbaar.

Met de invoering van de Participatiewet kunnen geen nieuwe mensen meer instromen in de Wsw. Mensen die na 1 januari 2015 Wajong aanvragen, kunnen alleen nog Wajong krijgen als zij al vanaf jonge leeftijd een handicap of ziekte hebben en nooit meer kunnen werken. In 2013 stromen in de regio Rijn Gouwe 657 personen de Wajong in. Naar schatting is 40% van de personen volledig en duurzaam arbeidsongeschikt ([Ministerie van SZW 2013](#)).

Aansluiting arbeidsmarkt en onderwijs 2014-2018: life and health science heeft personeel nodig

Een goede aansluiting tussen arbeidsmarkt en onderwijs biedt betere kansen voor zowel bedrijven als geplomeerden die de arbeidsmarkt betreden. Mismatches leiden tot moeilijk vervulbare vacatures en werkloosheid. Voor de greenports, logistiek en transport, food, feed and beverages, techniek, ICT, onderwijs en gezondheidszorg en zorg in verpleeg- en verzorgingshuizen wordt verwacht dat het aanbod aan personeel tot 2018 meer dan voldoende is. Mogelijk ontstaan er wel tekorten voor enkele beroepen binnen de genoemde clusters en sectoren. Binnen het cluster life and health science is er wel behoefte aan meer, vooral hoog opgeleid personeel. Wellicht wordt dit voor een deel opgevangen door instroom van arbeidskrachten uit andere sectoren of clusters, omdat daar banen verdwijnen.

	Inhoud	blz
1	Inleiding	1
1.1	Gebiedstypering	1
1.2	Economie, arbeidsmarkt en onderwijs	2
2	Economische ontwikkelingen	5
2.1	Verwachtingen economisch klimaat positief	5
2.2	Omzet en export	6
2.3	Winst en investeringen	7
2.4	Personeel	8
2.5	Ondernemersvertrouwen	9
3	Bedrijvigheid	11
3.1	Sectoren en clusters	11
3.2	Bedrijfsvestigingen	13
3.3	Zzp'ers	14
3.4	Oprichtingen en opheffingen	15
3.5	Werkgelegenheid	16
3.6	Flexibele arbeid	18
3.7	Spanning tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt	19
4	Beschikbaar arbeidspotentieel	21
4.1	Huidige beroepsbevolking	21
4.2	Pendel	22
4.3	Prognose beroepsbevolking	22
4.4	Werkzoekenden	24
4.4.1	WW-uitkeringen	24
4.4.2	Bijstandsuitkeringen	25
4.5	Instroom vanuit het onderwijs	26
4.5.1	Voortgezet onderwijs	26
4.5.2	Mbo	29
4.5.3	Hbo	30
4.5.4	Wo	30
4.5.5	De onderkant van de arbeidsmarkt	31
4.5.6	Sociale werkvoorziening	31
4.5.7	Wajong	33

5	Prognose aansluiting arbeidsmarkt en onderwijs	37
5.1	Arbeidsaanbod meer dan voldoende voor de greenports	38
5.2	Life and health science heeft meer personeel nodig	39
5.3	Overschot aan arbeid voor food, feed and beverages	40
5.4	Pendel lost verwachte tekorten op voor logistiek en transport	40
5.5	Geen tekort aan personeel voor techniek	41
5.6	Overschot aan personeel binnen ICT	42
5.7	Door bezuinigingen overschot personeel in de gezondheidszorg	43
5.8	Ook voor verpleeg- en verzorgingshuizen meer dan genoeg personeel beschikbaar door bezuinigingen	44
5.9	Voor het onderwijs veel aanbod van nieuwe arbeidskrachten	45

Literatuur

1 Inleiding

Arbeidsmarkt regio Rijn Gouwe 2014 beschrijft aan de hand van cijfers en trends de arbeidsmarkt in de regio Rijn Gouwe. De onderwerpen die centraal staan zijn: economie, bedrijvigheid, aanbod aan arbeid en de aansluiting tussen arbeidsmarkt en onderwijs. Naast de huidige stand van zaken worden de ontwikkelingen in het recente verleden getoond en wordt aandacht besteed aan verwachtingen voor de toekomst.

Aan het einde van ieder hoofdstuk zijn in een blauw kader de belangrijkste bevindingen en conclusies uit het hoofdstuk opgenomen. De samenvattingen van hoofdstuk 2, 3 en 4 eindigen met een overzicht van de meest recente ontwikkelingen.

De meeste cijfers die in deze publicatie genoemd worden zijn terug te vinden in de [Regio-meter arbeidsmarkt en onderwijs](#) of het [Regionaal Informatiesysteem Samenleving](#)¹ (RIS) van het [Tympaan Instituut](#). De hyperlinks onder de tabellen en figuren leiden naar de bijbehorende informatie op gemeente- en regioniveau.

Deze publicatie is de tweede in een reeks. Eerder is 'Arbeidsmarkt regio Rijn Gouwe 2013' verschenen.

1.1 Gebiedstypering

De regio Rijn Gouwe ligt centraal tussen de drie grote steden Den Haag, Amsterdam en Utrecht. De regio Rijn Gouwe zelf bestaat uit een stedelijk gebied en een voor randstedelijke begrippen landelijk gebied. Het stedelijke gebied wordt gevormd door Leiden, Gouda en Alphen aan den Rijn. Het meer landelijke deel kenmerkt zich door een aantal historische plaatsjes, stranden, bollenvelden, polders en aantrekkelijke plassen voor de watersport. Deze publicatie bevat regionale cijfers. Daar waar mogelijk zijn de cijfers uitgesplitst naar de twee arbeidsmarktregio's:

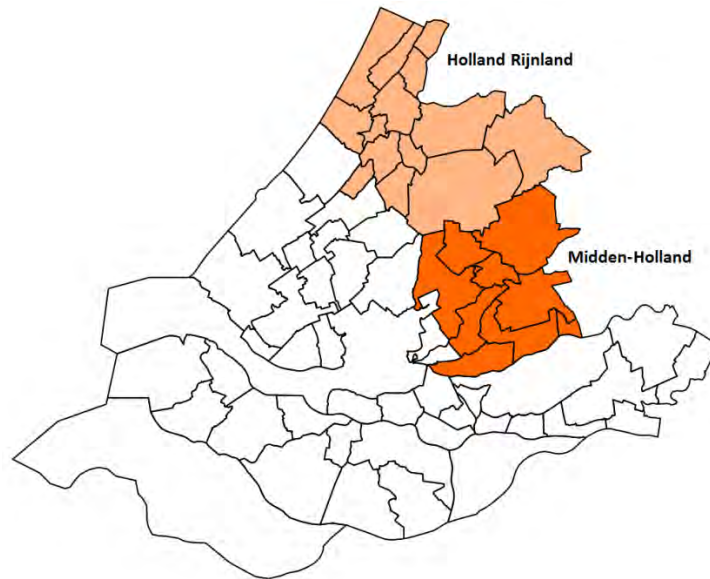
- **Holland Rijnland** bestaande uit de gemeenten: Alphen aan den Rijn², Hillegom, Kaag en Braassem, Katwijk, Leiden, Leiderdorp, Lisse, Nieuwkoop, Noordwijk, Noordwijkerhout, Oegstgeest, Teylingen, Voorschoten en Zoeterwoude.
- **Midden-Holland** bestaande uit de gemeenten: Bodegraven-Reeuwijk, Gouda, Waddinxveen, Zuidplas en de K5-gemeenten³ Bergambacht, Nederlek, Ouderkerk, Schoonhoven en Vlist.

¹ Het RIS en de Regiometer arbeidsmarkt en onderwijs maken deel uit van een online database met allerlei informatie over het sociale domein, de arbeidsmarkt en het onderwijs in Zuid-Holland. Deze informatie is afkomstig uit verschillende bronnen. In het RIS en in de Regiometer zijn de oorspronkelijke bronnen van de data weergegeven. Uiteraard zijn de bronnen ook in deze publicatie vermeld.

² Per 1 januari 2014 zijn de gemeenten Alphen aan den Rijn, Boskoop en Rijnwoude samengegaan als één nieuwe gemeente met de naam Alpen aan den Rijn. Hiermee is Boskoop overgegaan van de arbeidsmarktregio Midden-Holland naar Holland Rijnland.

³ Deze gemeenten fuseren per 1 januari 2015.

Kaart 1 Regio Rijn Gouwe met Holland Rijnland en Midden-Holland

1.2 Economie, arbeidsmarkt en onderwijs

Begin 2014 zijn er tekenen die wijzen op een economisch herstel in Nederland. Zo groeit de productie van de industrie en de bouw, neemt het consumenten- en producentenvertrouwen toe en zijn de huizenprijzen stabiel. Het Centraal Planbureau (CPB) verwacht dat de Nederlandse economie dit en volgend jaar met respectievelijk 0,75% en 1,25% groeit. ([CPB 2014](#)).

Ook ondernemers blijken begin april 2014 een stuk positiever dan zij lange tijd geweest zijn. Ondernemers die een verbetering van het economische klimaat verwachtten zijn in de meerderheid. Ook de verwachtingen voor de omzet en export in 2014 zijn positiever dan voorheen ([COEN, CBS Statline](#)).

Dit voorzichtige economische herstel vertaalt zich in 2014 nog niet in een toename van de werkgelegenheid in de regio Rijn Gouwe of in Nederland. Naar verwachting neemt deze in 2015 voorzichtig toe ([CPB 2014, UWV WERKbedrijf 2014](#)).

De regio Rijn Gouwe heeft relatief veel banen in de landbouw, industrie, onderwijs en gezondheidszorg. Verwachtingen voor de ontwikkeling van de werkgelegenheid in 2014 en 2015 verschillen per sector:

- Voor de collectieve sectoren is het overheidsbeleid van belang. Vanwege bezuinigingen wordt binnen de gezondheidszorg en het openbaar bestuur een forse krimp verwacht. Voor het onderwijs blijft de werkgelegenheid stabiel.
- Het uitzendwezen is zeer conjunctuurgevoelig. Waarschijnlijk neemt in deze sector het aantal banen met 4 tot 5% toe.
- De industriële productie herstelt, maar de werkgelegenheid krimpt. Dit is een structurele ontwikkeling die al veel langer speelt in deze bedrijfstak. Verbeterde productietechnieken, automatisering en robotisering zorgen voor een groei van de omzet zonder dat het aantal banen toeneemt.
- Het algemene beeld voor de marktsector is dat in 2014 een aantal conjunctuurgevoelige bedrijfstakken weer werkgelegenheidsgroei vertoont. In 2015 laten bijna alle sectoren uit de marktsector banengroei zien ([UWV WERKbedrijf 2014](#)).

Op de korte termijn worden geen tekorten aan arbeid verwacht binnen de verschillende economische sectoren en clusters⁴ in de regio Rijn Gouwe. Een uitzondering is het cluster life and health science. De vraag naar hoog opgeleid personeel neemt tot 2018 waarschijnlijk sneller toe dan de verwachte instroom op de arbeidsmarkt vanuit het onderwijs ([ris-zh.nl](#)). Daarnaast ontstaan er mogelijk knelpunten voor specifieke beroepen. Bovendien bieden sommige beroepen (zoals technische beroepen) meer kans op werk dan andere (zoals sociaal-culturele beroepen) ([ROA 2013](#)).

Werkgevers gebruiken steeds vaker een flexibele schil om de bedrijfsomvang snel aan te kunnen passen aan de veranderende vraag, maar bijvoorbeeld ook als instrument voor werving en selectie. Opvallend is dat het tijdelijke contract zonder uitzicht op vast werk vaak wordt ingezet bij structurele werkzaamheden. Het is dus niet altijd zo dat het om tijdelijk werk gaat. De sociale partners zijn overeengekomen dat flexcontracten alleen gebruikt moeten worden waar het echt nodig is ([STAR 2013](#)). Dat blijkt dus niet geheel overeen te komen met de praktijk ([SCP 2014](#)).

Belangrijk is dat het onderwijs aansluit op de (toekomstige) behoefte aan arbeid op de arbeidsmarkt. De overheid heeft daarom voor het mbo het actieplan 'Focus op vakmanschap' (Ministerie OCW) opgesteld. Naast kwaliteitsverbetering van het onderwijs en het terugdringen van het aantal voortijdig schoolverlaters is de aansluiting op de arbeidsmarkt van belang binnen dit actieplan. Dit moet bereikt worden met de volgende maatregelen:

- Een herziening van de kwalificatiestructuur moet ervoor zorgen dat ook de inhoud van het beroepsonderwijs nog beter gaat aansluiten op wat de toekomstige arbeidsmarkt vraagt.
- De vraag van de arbeidsmarkt verandert in de loop van de tijd. Daarom is het belangrijk om jongeren naast goede vakkennis ook kernvaardigheden te leren die hen in staat stellen om met een veranderende arbeidsmarkt om te gaan.
- Het mbo-onderwijs dient te zijn afgestemd op de regionale arbeidsmarkt.
- Er moeten voldoende stageplekken zijn zodat mbo-studenten daadwerkelijk hun opleiding met succes kunnen afronden.
- Studenten moeten gestimuleerd worden in het kiezen van een opleiding met een toekomstperspectief.
- Het mbo dient mogelijkheden voor bijscholing aan te bieden en moet zich dus nog meer gaan richten op volwassenenonderwijs ([Ministerie van OCW 2014](#)).

Arbeidsmarkt regio Rijn Gouwe 2014 laat zien dat economie, arbeidsmarkt en onderwijs voortdurend in beweging zijn. Arbeidsmarktbeleid dient daarom continu in te spelen op de actuele situatie en rekening te houden met mogelijke toekomstige ontwikkelingen. Deze publicatie kan een bijdrage leveren aan het formuleren van dit beleid voor de regio Rijn Gouwe.

⁴ Een cluster is een groep van bedrijven en kenniscentra (zoals universiteiten, universitaire ziekenhuizen en publiek-private topinstituten zoals TI Pharma) binnen een bepaald vakgebied, die bij elkaar in de buurt gevestigd zijn.

Begin 2014 gaat het voorzichtig de goede kant op met de economie. Ondernemers in Zuid-Holland en Nederland zijn optimistischer over het economische klimaat dan voorheen. Ook neemt begin 2014 het aantal uitzenduren en vacatures toe. Beide wijzen waarschijnlijk op een economisch herstel. Naar verwachting trekt in een groot aantal marktsectoren in 2015 de werkgelegenheid weer aan. De sectoren zorg en openbaar bestuur hebben te maken met bezuinigingen door de overheid, waardoor het aantal banen ook bij economische groei afneemt.

Voor een goed functionerende arbeidsmarkt is het van belang dat het onderwijs aansluit op de toekomstige behoefte aan arbeid op de arbeidsmarkt. De overheid heeft daarom voor het mbo het actieplan 'Focus op vakmanschap' (Ministerie OCW) opgesteld. Naast kwaliteitsverbetering van het onderwijs en het terugdringen van het aantal voortijdig schoolverlaters is de aansluiting op de arbeidsmarkt van belang binnen dit actieplan.

2 Economische ontwikkelingen

Dit hoofdstuk beschrijft ontwikkelingen rond economie en bedrijfsleven aan de hand van resultaten uit de Conjunctuurenquête Nederland (COEN). In COEN wordt aan ondernemers gevraagd of hun bedrijfsresultaten in het afgelopen kwartaal verbeterd, verslechterd of gelijk zijn gebleven ten opzichte van het kwartaal daarvoor. Ook wordt gevraagd naar verwachtingen voor het komende kwartaal.

De indicatoren uit COEN worden uitgedrukt in saldi: het percentage ondernemingen met een beter resultaat dan het kwartaal ervoor minus het percentage ondernemingen met een slechter resultaat dan het kwartaal ervoor. Er zijn geen COEN-gegevens beschikbaar voor de regio Rijn Gouwe⁵. Daarom wordt gebruikgemaakt van cijfers over geheel Zuid-Holland.

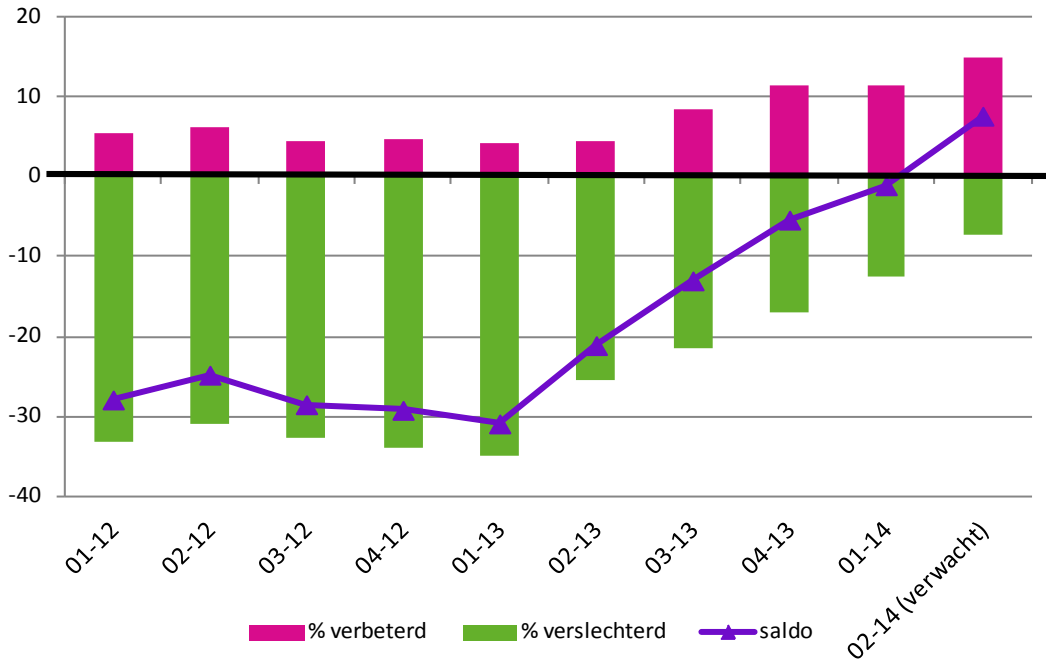
Achtereenvolgens komen in dit hoofdstuk de volgende onderwerpen aan de orde: economisch klimaat, omzet, export, winst, investeringen en personeel. Paragraaf 2.5 gaat over het ondernemersvertrouwen voor 2014.

2.1 Verwachtingen economisch klimaat positief

Ondernemers in Zuid-Holland hebben positieve verwachtingen over het economische klimaat in het tweede kwartaal van 2014. Van hen verwacht 15% dat het economische klimaat in het derde kwartaal verbetert, 7,4% verwacht een verslechtering. Hiermee zijn in Zuid-Holland de ondernemers met positieve verwachtingen in de meerderheid (saldo 7,6%). Van begin 2012 tot en met het eerste kwartaal van 2014 zijn er meer ondernemers die menen dat het economische klimaat verslechtert dan dat er ondernemers zijn die vinden dat het economische klimaat verbetert (figuur 1).

⁵ Voor Arbeidsmarkt regio Rijn Gouwe 2013 is gebruikgemaakt van maatwerk uit COEN geleverd door de KVK Den Haag. Dit maatwerk is voor 2014 niet meer beschikbaar.

Figuur 1 Ontwikkeling economisch klimaat in Zuid-Holland, eerste kwartaal 2012-tweede kwartaal 2014

bron: COEN (CBS Statline)

2.2 Omzet en export

Ook over de verwachte omzet en export in het tweede kwartaal 2014 zijn ondernemers in Zuid-Holland positief gestemd (saldi respectievelijk 17,4 en 8,7).

Figuur 2 toont de saldi voor omzet en export vanaf begin 2012 in Zuid-Holland. Al sinds het tweede kwartaal 2013 vertoont de export door ondernemingen in Zuid-Holland een positieve ontwikkeling. Voor de binnenlandse omzet geldt deze positieve ontwikkeling vanaf het vierde kwartaal van 2013.

Niet alleen ondernemingen die zelf goederen of diensten exporteren profiteren van de toenemende export. Wanneer gekeken wordt naar de toegevoegde waarde in de uitvoer, en dus de daadwerkelijke bijdrage aan het Nederlandse bruto binnenlands product (bbp), blijkt de dienstensector met een aandeel van bijna 50% veruit de meeste waarde toe te voegen aan de binnenlands geproduceerde uitvoer, terwijl de verwerkende industrie een derde aan waarde toevoegt. De binnenlandse dienstensector is veel afhankelijker van de uitvoer dan vaak wordt gedacht. De verwerkende industrie maakt namelijk intensief gebruik van Nederlandse diensten in haar productieproces ([DNB 2014](#)).

Figuur 2 Ontwikkeling saldi omzet en export in Zuid-Holland, eerste kwartaal 2012-tweede kwartaal 2014

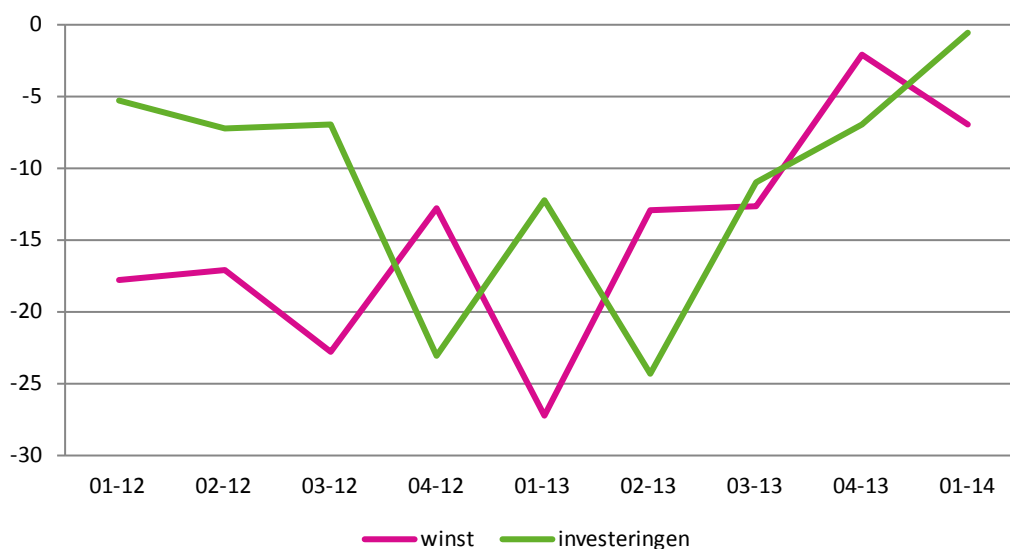
bron: COEN (CBS Statline)

2.3 Winst en investeringen

In het eerste kwartaal van 2014 is het percentage ondernemingen waarbij de winst afneemt (20,2%) groter dan het percentage ondernemingen waarbij de winst groeit (13,2%, saldo -7). Het saldo voor winstgevendheid is in het laatste kwartaal van 2013 en het eerste kwartaal van 2014 wel gunstiger dan in de acht kwartalen daarvoor.

Ook de investeringen door Zuid-Hollandse ondernemers laten een positieve ontwikkeling zien. Het grootste deel van de ondernemers (63,9%) verwacht begin 2014 dat hun investeringen in 2014 gelijk zullen blijven aan die in 2013. Het percentage ondernemers met positieve en negatieve verwachtingen is bijna gelijk. Het saldo voor de verwachte investeringen in 2014 komt daarmee op -0,6. Dit saldo is gunstiger dan de saldi in 2012 en 2013.

Figuur 3 Ontwikkeling saldi winst en investeringen in Zuid-Holland, eerste kwartaal 2012-eerste kwartaal 2014

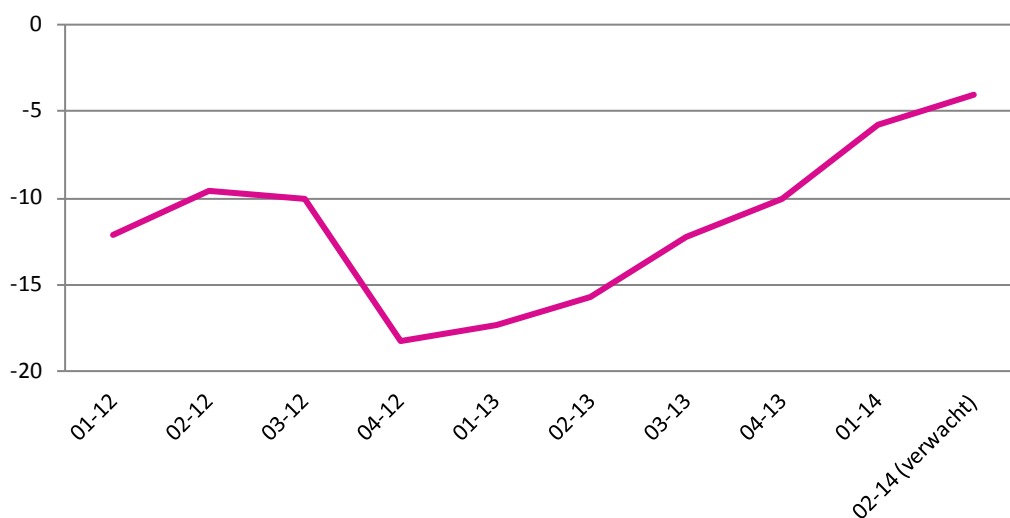

NB Voor winst en investeringen zijn geen gegevens beschikbaar voor de verwachtingen voor het tweede kwartaal van 2014.
bron: COEN (CBS Statline)

2.4 Personeel

Met het verbeteren van de economische omstandigheden zijn ondernemers ook minder negatief geworden over de werkgelegenheid in hun bedrijf. Van de ondernemers in Zuid-Holland verwacht 17,5% dat hun personeelsbestand in het tweede kwartaal 2014 krimpt (saldo -4%). In de negen kwartalen daarvoor daalt de werkgelegenheid bij 18,1 tot 26,4% van de ondernemingen.

Figuur 4 Ontwikkeling saldo personeel in Zuid-Holland, eerste kwartaal 2012-tweede kwartaal 2014

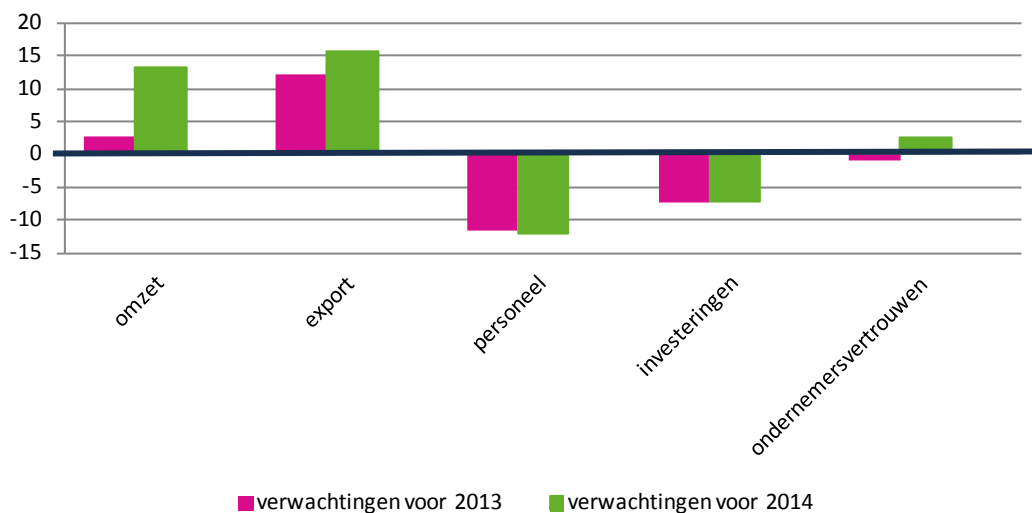
bron: COEN (CBS Statline)

2.5 Ondernemersvertrouwen

Het ondernemersvertrouwen is het gemiddelde van de saldi van de verwachtingen met betrekking tot omzet, export, werkgelegenheid en investeringen voor het volgende jaar. Het ondernemersvertrouwen biedt inzicht in de balans tussen optimistische en pessimistische ondernemers. In het vierde kwartaal van 2013 is ondernemers in Zuid-Holland gevraagd naar hun ondernemersvertrouwen voor 2014.

Het aantal ondernemers dat verwacht dat het in 2014 beter gaat dan in 2013, is iets groter dan het aantal ondernemers dat verwacht dat het slechter gaat (saldo 2,5%). Dit positieve resultaat is te danken aan de positieve verwachtingen voor de ontwikkeling van de omzet en de export. De verwachtingen voor de werkgelegenheid en de investeringen in 2014 zijn per saldo negatief.

Figuur 5 Ondernemersvertrouwen voor 2013 en 2014 in Zuid-Holland

bron: COEN (CBS Statline)

Stand van zaken begin 2014

Ondernemers in Zuid-Holland menen dat in het eerste kwartaal van 2014 het economische klimaat, de omzet en de export zich positief ontwikkelen. Zij denken dat deze positieve trend in het tweede kwartaal van 2014 doorzet. Van de ondernemers in Zuid-Holland verwacht 17,5% dat hun personeelsbestand in het tweede kwartaal 2014 krimpt. In de negen kwartalen daarvoor daalt de werkgelegenheid bij 18,1 tot 26,4% van de ondernemingen.

Ontwikkeling 2013-2014

Het aantal ondernemers in Zuid-Holland dat verwacht dat het in 2014 beter gaat dan in 2013, is iets groter (2,5%) dan het aantal ondernemers dat verwacht dat het slechter gaat. Dit positieve resultaat is te danken aan de positieve verwachtingen voor de ontwikkeling van de omzet en de export. De verwachtingen voor de werkgelegenheid en de investeringen in 2014 zijn gemiddeld genomen negatief.

3 Bedrijvigheid

Dit hoofdstuk laat zien tot welke sectoren en clusters⁶ de bedrijven in de regio Rijn Gouwe behoren. Ook ontwikkelingen rondom het aantal bedrijfsvestigingen, het aantal zzp'ers en het aantal oprichtingen en opheffingen van bedrijven worden belicht. Paragraaf 3.5 gaat over de werkgelegenheid in de regio Rijn Gouwe.

3.1 Sectoren en clusters

Tabel 1 geeft een beeld van de verdeling van het totaal aantal bedrijfsvestigingen en de werkgelegenheid in de regio Rijn Gouwe in 2013 naar sector.

In absolute zin zijn de meeste bedrijfsvestigingen in de regio Rijn Gouwe te vinden in de sectoren handel, specialistische zakelijke dienstverlening, gezondheids- en welzijnszorg en bouw (blauw gemarkeerde cellen in tabel 1). Tezamen omvatten zij 57,8% van alle bedrijfsvestigingen in de regio Rijn Gouwe.

Twee derde van de werkgelegenheid bevindt zich in de industrie, handel, specialistische zakelijke dienstverlening, onderwijs en gezondheids- en welzijnszorg (blauw gemarkeerde cellen).

In tabel 1 wordt de verdeling van de bedrijfsvestigingen en werkzame personen over de verschillende sectoren in 2013 vergeleken met die in Zuid-Holland. Een hoge index (groen gemarkeerde cellen) geven aan dat de regio Rijn Gouwe in verhouding veel bedrijfsvestigingen of veel werkzame personen kent binnen deze sector. In de regio Rijn Gouwe blijken er relatief veel vestigingen en werkzame personen binnen de sectoren landbouw, bosbouw en visserij, industrie, onderwijs en gezondheids- en welzijnszorg te zijn. Daarnaast zijn er in verhouding veel mensen werkzaam in de handel en logies-, maaltijd- en drankverstrekking. De sector waterbedrijven en afvalbeheer in de regio Rijn Gouwe telt 66 vestigingen. Hoewel dit aantal klein is, is dit verhoudingsgewijs meer dan in Zuid-Holland.

Tabel 1 Percentage bedrijfsvestigingen en werkzame personen naar economische sector in de regio Rijn Gouwe en Zuid-Holland, 2013

sector	bedrijfsvestigingen			werkzame personen		
	regio rijn gouwe	zuid-holland	index ¹	regio rijn gouwe	zuid-holland	index ¹
landbouw, bosbouw en visserij	6,9	4,7	148	2,7	1,8	148
winning van delfstoffen	0,0	0,0	29	0,0	0,1	1
industrie	4,7	3,8	122	9,7	7,6	128
energievoorziening	0,0	0,0	94	0,3	0,5	57
waterbedrijven en afvalbeheer	0,2	0,2	121	0,5	0,6	80
bouw	10,8	11,2	97	6,1	5,9	104
handel	21,1	20,5	103	20,2	17,6	115
vervoer en opslag	2,3	3,2	72	4,3	5,9	74

⁶ Een cluster is een groep van bedrijven en kenniscentra (bijvoorbeeld universiteiten, universitaire ziekenhuizen en publiek-private topinstituten zoals TI Pharma) binnen een bepaald vakgebied die bij elkaar in de buurt gevestigd zijn.

sector	bedrijfsvestigingen			werkzame personen		
	regio rijn gouwe	zuid- holland	index ¹	regio rijn gouwe	zuid- holland	index ¹
logies-, maaltijd- en drankverstreking	4,0	4,3	93	3,8	3,5	109
informatie en communicatie	3,9	4,5	87	2,6	3,1	81
financiële instellingen	1,3	1,3	95	1,5	2,5	59
verhuur van en handel in onroerend goed	1,2	1,4	85	0,8	1,0	81
specialistische zakelijke dienstverlening	15,7	17,2	91	8,0	9,1	88
verhuur en overige zakelijke dienstverlening	4,6	5,4	85	3,8	5,5	69
openbaar bestuur en overheidsdiensten	0,4	0,4	90	4,2	7,0	61
onderwijs	4,1	3,7	112	7,9	7,1	112
gezondheids- en welzijnszorg	10,1	8,3	122	20,3	17,1	119
cultuur, sport en recreatie	3,0	4,0	74	1,6	1,8	90
overig	5,5	5,7	97	1,7	2,5	70
totaal (absoluut aantal=100%)	35.768	180.765	100	288.811	1.503.117	100

¹ Berekening index: % regio Rijn Gouwe ÷ % Zuid-Holland. Een index boven de 100 geeft aan dat deze sector in de regio Rijn Gouwe relatief veel vestigingen/werkzame personen heeft ten opzichte van Zuid-Holland.

bron: Bedrijvenregister Zuid-Holland 2014, ris-zh.nl: [Aantal bedrijfsvestigingen en banen per regio of gemeente in Zuid-Holland](#)

Behalve naar sectoren kunnen bedrijven ook ingedeeld worden naar cluster (tabel 2). In Zuid-Holland wordt een aantal economische clusters onderscheiden die een belangrijke stuwende rol hebben voor de regionale economie ([Van der Slot et al 2011](#)).

De creatieve industrie en de greenports zijn wat betreft het absolute aantal vestigingen grote clusters in de regio Rijn Gouwe. Ruim 11% van alle bedrijfsvestigingen in 2013 behoort tot een van deze clusters (blauw gemarkeerde cellen in tabel 2). Techniek, greenports, life and health science en ICT zorgen in 2013 voor de grootste werkgelegenheid in de regio Rijn Gouwe. Deze clusters zorgen voor 14,7% van banen in de regio (blauw gemarkeerde cellen in tabel 2).

Opvallend in de regio Rijn Gouwe zijn de clusters food, feed and beverages⁷, greenports⁸ en life and health science⁹. In vergelijking met Zuid-Holland nemen zij in de regio Rijn Gouwe een groot deel van de vestigingen en banen voor hun rekening. Dit is in tabel 2 groen gemarkeerd.

⁷ Vervaardiging van voedingsmiddelen en drank.

⁸ Tuinbouw.

⁹ Vervaardiging farmaceutische grondstoffen/producten, ontwikkeling met betrekking tot voeding en gezondheid, universitaire medische centra.

Tabel 2 Percentage bedrijfsvestigingen en werkzame personen naar economische cluster in de regio Rijn Gouwe en Zuid-Holland, 2013

cluster	aantal vestigingen			aantal werknemers		
	regio rijn gouwe (%)	zuid-holland (%)	index ¹	regio rijn gouwe (%)	zuid-holland (%)	index ¹
chemie - haven industrieel complex	0,1	0,1	98	0,9	0,9	93
creatieve industrie	5,6	7,3	77	2,0	2,4	83
financiële dienstverlening	0,4	0,4	99	1,0	1,8	53
food, feed en beverages	0,6	0,4	146	1,9	1,1	170
greenports	5,6	3,8	149	3,4	2,1	163
ict	3,4	3,9	89	3,2	3,7	86
internationaal recht	0,4	0,7	56	0,3	0,8	37
life and health science	0,15	0,07	227	3,3	1,2	271
logistiek en transport	1,6	2,3	72	2,6	3,7	69
natte waterbouw	0,2	0,2	103	0,1	0,3	38
scheepsbouw	0,1	0,1	86	0,0	0,3	12
techniek	3,6	3,4	105	4,7	5,3	90
water- en deltatechnologie	0,3	0,3	97	0,2	0,6	26
totaal (absoluut aantal=100%)	35.768	180.765	100	288.811	1.503.117	100

NB De percentages per sector tellen niet op tot 100%, omdat niet alle bedrijven bij een van de bovenstaande clusters horen. Bovendien heeft techniek een kleine overlap met ICT.

¹ Berekening index: % Regio Rijn Gouwe ÷ % Zuid-Holland. Een index boven de 100 geeft aan dat deze cluster in de regio Rijn Gouwe relatief veel vestigingen/werkzame personen heeft ten opzichte van Zuid-Holland.

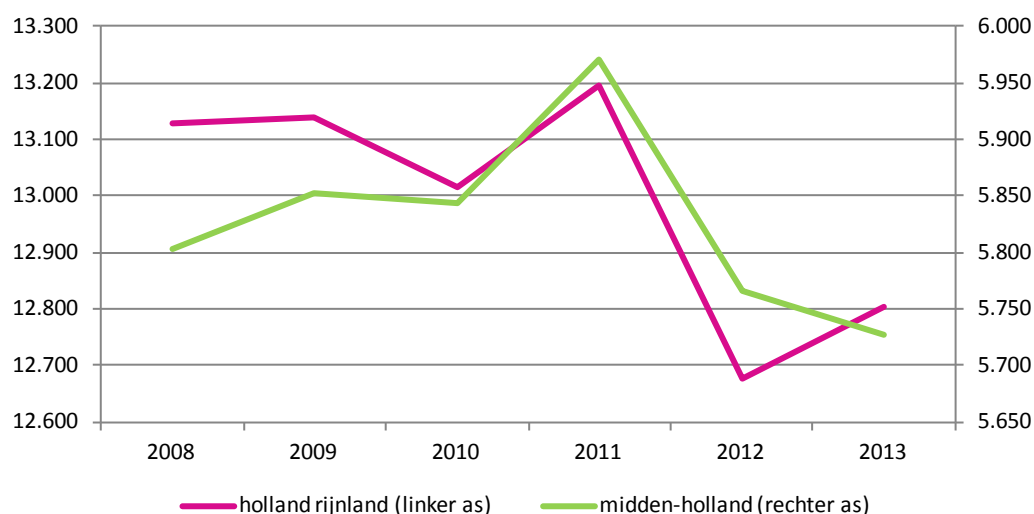
bron: Bedrijvenregister Zuid-Holland 2014, ris-zh.nl: [Aantal bedrijfsvestigingen en banen per regio of gemeente in Zuid-Holland](#)

3.2 Bedrijfsvestigingen

In 2013 telt de regio Rijn Gouwe 36.120 bedrijfsvestigingen. Hieronder zijn 18.532 bedrijfsvestigingen met meer dan één werkzame persoon (figuur 6), waarvan 12.804 in Holland Rijnland en 5.728 in Midden-Holland. In de jaren 2008 tot en met 2011 is het aantal bedrijfsvestigingen met meer dan één werkzame persoon redelijk stabiel. In 2012 doet zich een daling voor. Deze afname zet niet door in 2013 (groei 2012-2013: 0,5%).

Ten opzichte van 2008 ligt het aantal bedrijfsvestigingen in 2013 in de regio Rijn Gouwe 2,1% lager (Holland Rijnland 2,5 %, Midden-Holland 1,3%). Ook in Zuid-Holland neemt in de genoemde periode het aantal bedrijfsvestigingen met meer dan één werkzame persoon af en wel met 6,8%.

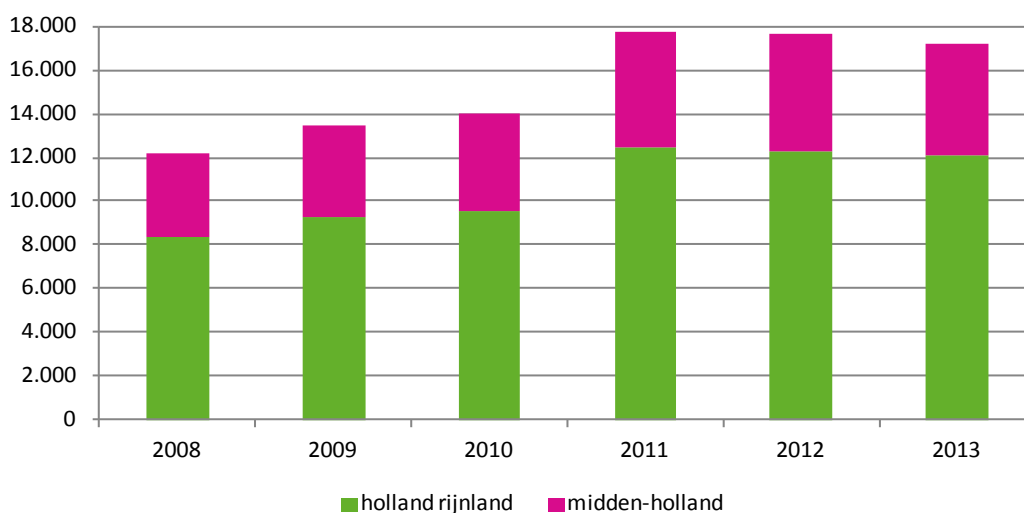
Figuur 6 Ontwikkeling aantal bedrijfsvestigingen met meer dan één werkzame persoon in de regio Rijn Gouwe, 2008-2013

bron: Bedrijvenregister Zuid-Holland 2014, ris-zh.nl: [Aantal bedrijfsvestigingen en banen per regio of gemeente in Zuid-Holland](#)

3.3 Zzp'ers

Figuur 7 Ontwikkeling aantal zzp'ers¹ in de regio Rijn Gouwe en Zuid-Holland, 2008-2013

¹ Alle bedrijfsvestigingen waar één persoon werkzaam is zijn geregistreerd bij de Kamer van Koophandel.

bron: Bedrijvenregister Zuid-Holland 2014, ris-zh.nl: [Aantal eenmansbedrijven in Zuid-Holland](#)

In tegenstelling tot de grotere bedrijfsvestigingen neemt het aantal zzp'ers toe in de periode 2008-2013. In 2013 werken 17.213 zzp'ers in de regio Rijn Gouwe. Dit is 41,6% meer dan in 2008. De toename is in Holland Rijnland (44,5%) groter dan in Midden-Holland (35,2%). In Zuid-Holland groeit het aantal zzp'ers in de genoemde periode met 29,2%. Tussen 2011

en 2013 neemt het aantal zzp'ers weer iets af in de regio Rijn Gouwe (3,2%). Zuid-Holland kent in deze periode een groei van 1,3%.

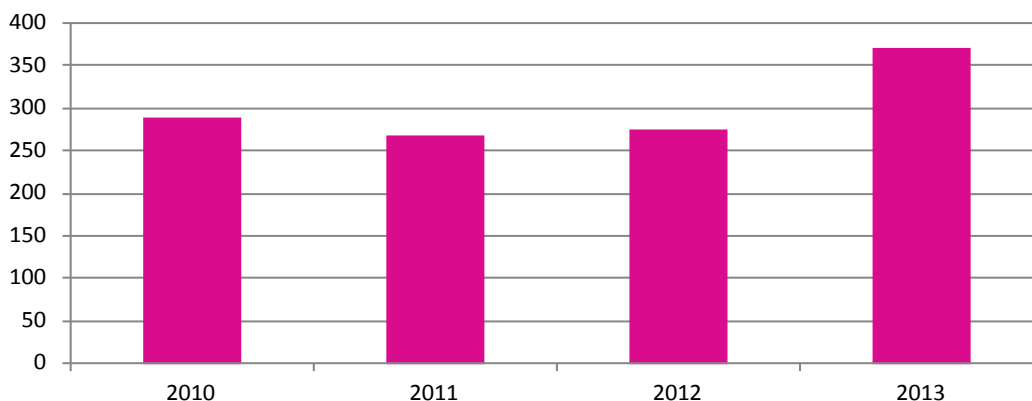
In de regio Rijn Gouwe is 48,1% van alle bedrijfsvestigingen in 2013 in handen van een zzp'er (Zuid-Holland: 51,9%). In 2008 was dit nog slechts 39% (Zuid-Holland: 43,8%). Onduidelijk is waarom het aantal zzp'ers in de regio Rijn Gouwe tussen 2008 en 2013 zo sterk is gegroeid en waarom het percentage zzp'ers in de regio Rijn Gouwe lager is dan in Zuid-Holland.

De toename van het aantal zzp'ers heeft een dempende werking op de werkgelegenheidsdaling. Door hun prijzen en aantal gewerkte uren te verlagen en door in te teren op hun vermogen zijn zzp'ers in staat werkzaam te blijven wanneer de vraag naar hun diensten/producten afneemt. Deze flexibiliteit van zzp'ers heeft een keerzijde, namelijk verborgen werkloosheid en armoede. In 2012 blijkt dat het voor bijna een kwart van de zzp'ers een negatieve keuze was om als zzp'er te werken. 12% van de zzp'ers koos deze optie omdat zij geen geschikte baan vonden, 9% door ontslag en 3% werd gedwongen door hun werkgever. Daarnaast is tussen 2008 en 2010 het aantal zzp'ers met een laag inkomen¹⁰ toegenomen van 10 naar 14% ([Badir 2014](#)).

3.4 Oprichtingen en opheffingen

In 2013 worden in de regio Rijn Gouwe 5.849 nieuwe bedrijven opgericht. Net als in de jaren 2008-2012 is in 2013 het aantal oprichtingen van nieuwe ondernemingen groter dan het aantal opheffingen van ondernemingen (3.770)^{11, 12}.

Figuur 8 Aantal uitgesproken faillissementen in de regio's Leiden en Bollenstreek en zuidoost Zuid-Holland, 2010-2013

NB De gegevens voor alle jaren betreffen voorlopige cijfers.
bron: CBS Statline

¹⁰ De lage inkomensgrens wordt hier gedefinieerd als een vast koopkrachtbedrag van € 940,00 per maand, in prijzen van 2010. De huishoudensinkomens van de meerpersoonshuishoudens zijn berekend met behulp van een equivalentiefactor.

¹¹ Hier worden bedrijfsverplaatsingen, fusies, overnames et cetera niet besproken. Het geeft dus geen volledig beeld van de 'demografie van het bedrijfsleven'. Het gaat niet om complete 'mutatiebalansen'.

¹² De in de paragrafen 3.2 en 3.3 gepresenteerde gegevens zijn afkomstig uit het Bedrijvenregister Zuid-Holland en betreffen het aantal vestigingen. De gegevens in paragraaf 3.4 betreft het aantal bedrijven. Deze gegevens zijn afkomstig van de KvK.

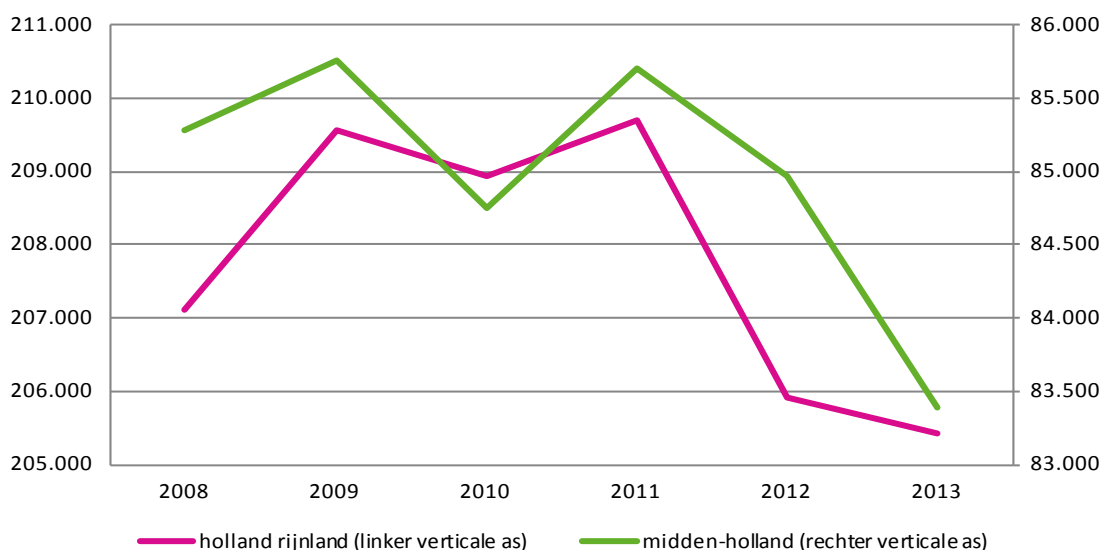
Figuur 8 toont het aantal uitgesproken faillissementen in de Corop-regio's agglomeratie Leiden en Bollenstreek en zuidoost-Zuid-Holland samen. Deze twee regio's samen omvatten 20 van de 23 gemeenten in de regio Rijn Gouwe¹³. Het aantal uitgesproken faillissementen in de genoemde twee regio's samen is in 2013 relatief hoog in vergelijking met de jaren 2010-2012. Ten opzichte van 2012 is het aantal uitgesproken faillissementen in 2013 met 34,4% gestegen.

3.5 Werkgelegenheid

In 2013 hebben 288.811 personen een baan in de regio Rijn Gouwe. Hiervan werken 205.471 personen in Holland Rijnland en 83.394 personen in Midden-Holland (figuur 9). Tussen 2008 en 2013 neemt het aantal werkzame personen wisselend toe en af. In 2012 en 2013 is de afname van de werkgelegenheid in de regio Rijn Gouwe met respectievelijk 1,5 en 0,7% het sterkst. Over de gehele periode 2008-2013 is het aantal banen in de regio Rijn Gouwe met 1,2% gedaald (afname Holland Rijnland: 0,8%, Midden-Holland: 2,2%, Zuid-Holland: 3,1%).

Naar verwachting neemt de werkgelegenheid in 2014 nog af, waarna deze in 2015 voorzichtig stijgt (CPB 2014). Gemiddeld over 2014 en 2015 samen betekent dat de werkgelegenheid in Holland Rijnland iets lager ligt dan in 2013 (ongeveer 0,5%). In Midden-Holland is het aantal banen gemiddeld over 2014 en 2015 net als in Nederland vermoedelijk ongeveer gelijk aan dat in 2013 (UWV WERKbedrijf 2014).

Figuur 9 Ontwikkeling aantal werkzame personen in Holland Rijnland en Midden-Holland, 2008-2013

bron: Bedrijvenregister Zuid-Holland 2014, ris-zh.nl: [Aantal bedrijfsvestigingen en banen per regio of gemeente in Zuid-Holland](#)

De ontwikkeling van het aantal banen in de regio Rijn Gouwe in de periode 2008-2013 verschilt per sector (tabel 3). De bouw, verhuur en handel van onroerend goed en de financiële dienstverlening krijgen forse klappen. In de sectoren logies-, maaltijd- en drankverstreking

¹³ De gemeenten Nederlek, Ouderkerk en Zuidplas ontbreken.

en specialistische zakelijke dienstverlening, cultuur, sport en recreatie groeit het aantal banen.

De collectieve sector¹⁴ kent in 2013 meer banen dan in 2008 (1,8%). De gezondheids- en welzijnszorg zijn met 5% het meeste gegroeid tussen 2008 en 2013. In Holland Rijnland neemt tussen 2010 en 2013 het aantal banen in de zorg met 2,3% af. Midden-Holland kent in deze periode een groei van 4,3% (Bedrijvenregister Zuid-Holland 2014). Als gevolg van overheidsmaatregelen om de kosten in de zorg te beheersen, komt de werkgelegenheid in de zorg de komende jaren sterk onder druk te staan ([UWV WERKbedrijf 2014](#)).

In het onderwijs en openbaar bestuur daalt het aantal banen vanaf 2010. Forse bezuinigingen in het openbaar bestuur hebben een banenverlies tot gevolg bij zowel de lokale overheden als de rijksoverheid. In 2014 en 2015 loopt het verlies aan banen in het openbaar bestuur vermoedelijk verder op. Naar verwachting blijft het aantal banen in het onderwijs in 2014 ongeveer gelijk aan dat in 2013. Mogelijk neemt de werkgelegenheid in het onderwijs in 2015 iets toe ([UWV WERKbedrijf 2014](#)).

Tabel 3 Ontwikkeling aantal werkzame personen in de regio Rijn Gouwe per sector 2008, 2010, 2013

	2008	2010	2013	groei (%) 2008-2013
landbouw, bosbouw en visserij	8.227	8.224	7.771	-5,5
industrie, winning delfstoffen, energie	29.742	29.559	28.705	-3,5
bouwnijverheid	21.127	20.034	17.752	-16,0
groot- en detailhandel; reparatie van auto's	60.745	60.161	58.369	-3,9
vervoer en opslag	12.517	12.426	12.481	-0,3
logies-, maaltijd- en drankverstrekking	10.328	10.477	10.924	5,8
informatie en communicatie	7.092	7.006	7.374	4,0
financiële instellingen	6.748	5.168	4.317	-36,0
verhuur van en handel in onroerend goed	2.453	2.458	2.344	-4,4
specialistische zakelijke dienstverlening	21.498	22.015	23.198	7,9
verhuur van roerende goederen, overige zakelijke dienstverlening	12.062	10.999	11.064	-8,3
openbaar bestuur, overheidsdiensten, sociale verzekeringen	11.151	12.732	12.190	9,3
onderwijs	23.030	23.060	22.786	-1,1
gezondheids- en welzijnszorg	55.677	58.909	58.486	5,0
cultuur, sport en recreatie	3.780	4.143	4.705	24,5
overige dienstverlening	4.883	4.942	4.970	1,8
totaal	292.390	293.687	288.811	-1,2

bron: Bedrijvenregister Zuid-Holland 2014, [ris-zh.nl: Aantal bedrijfsvestigingen en banen per regio of gemeente in Zuid-Holland](#)

¹⁴ Openbaar bestuur, overheidsdiensten, sociale verzekeringen, onderwijs, gezondheids- en welzijnszorg.

3.6 Flexibele arbeid

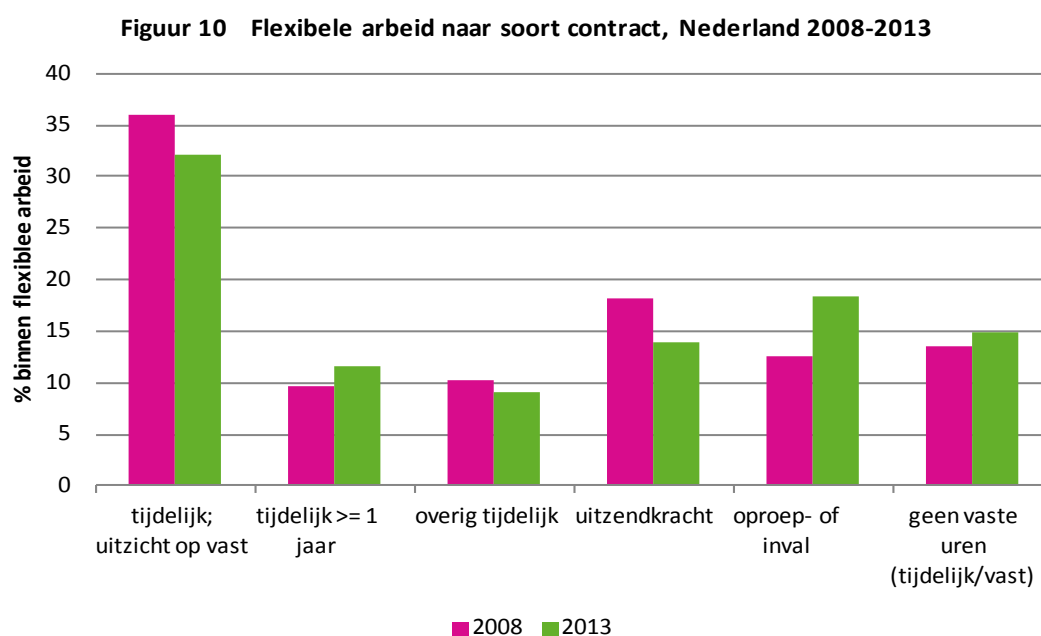
Landelijke cijfers laten zien dat aan het begin van de economische crisis in 2008 zowel het aantal werknemers met een vast als met een flexibel contract afneemt. Ook daalt dan het aantal zelfstandigen.

De afname van werknemers met een vast contract zet in Nederland door tot 2013. Het aantal werknemers met een flexibel contract en het aantal zelfstandigen neemt sinds het tweede kwartaal van 2010 weer toe (bron: [CBS](#)). In 2008 had 16,1% van de werkzame beroepsbevolking in Nederland een flexibel contract. In 2013 is dat 18,1%.

Het percentage jongeren met een flexibele arbeidsrelatie (42%) is landelijk een stuk hoger dan gemiddeld onder de werkzame beroepsbevolking (18,1%). Flexibilisering van de arbeid onder jongeren is een fenomeen dat zich al jaren voltrekt. In 2003 had nog maar een kwart van de werkende jongeren een flexibele arbeidsrelatie (bron: [CBS](#)).

De mate waarin de verschillende contractvormen voorkomen verschuift tussen 2008 en 2013 (figuur 10). In vergelijking met 2008 werken flexibele krachten in 2013 vaker als oproepkracht of invalkracht. Ook hebben zij vaker een contract zonder vaste uren. Minder vaak hebben flexibele krachten uitzicht op een vast dienstverband of werken zij als uitzendkracht.

Het aantal uitzendkrachten in 2013 ligt lager dan in 2008. Maar sinds het tweede kwartaal van 2013 stijgt het aantal uitzenduren weer. Dit kan wijzen op groei van de werkgelegenheid, ook is het mogelijk dat vaste banen worden omgezet in flexibele banen (bron: [CBS](#)). Het aantal uitzenduren in Nederland in de eerste twintig weken van 2014 ligt ruim 3% hoger dan in dezelfde periode in 2013 ([ABU](#)).

bron: [CBS](#)

Werkgevers gebruiken steeds vaker een flexibele schil om de bedrijfsomvang snel aan te kunnen passen aan de veranderende vraag. Ook wordt de flexibele schil gebruikt als instrument voor werving en selectie. Opvallend is dat het tijdelijke contract zonder uitzicht op

vast werk vaak wordt ingezet bij structurele werkzaamheden. Het is dus niet altijd zo dat het om tijdelijk werk gaat. De sociale partners zijn overeengekomen dat flexcontracten alleen gebruikt moeten worden daar waar het echt nodig is ([STAR 2013](#)). Dat blijkt dus niet geheel overeen te komen met de praktijk ([SCP 2014](#)). De toename van flexibele arbeid zal de komende jaren verder doorzetten. Vooral organisaties die al gebruikmaken van flexkrachten gaan dit de komende jaren intensiveren ([TNO 2014](#)).

3.7 Spanning tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt

Tabel 4 vergelijkt vraag en aanbod en laat zo zien waar (vanuit het standpunt van de werkgever) krapte en ruimte op de arbeidsmarkt is. Krapte betekent veel vraag naar arbeid (openstaande vacatures) en weinig aanbod aan arbeid (werkzoekenden minder dan zes maanden werkloos). De arbeidsmarkt in de regio Rijn Gouwe kan in het eerste kwartaal van 2014 als zeer ruim getypeerd worden. In het eerste kwartaal van 2014 bestaat er voor de verschillende opleidingsniveaus (van elementair tot universitair) en voor de verschillende beroepsgroepen in de regio Rijn Gouwe geen tekort aan arbeidskrachten. Voor bijna alle beroepsgroepen is het aanbod aan arbeid groter dan het aantal openstaande vacatures.

Alleen voor de informaticaberoepen is er een evenwicht tussen vraag naar en aanbod aan arbeid. Uiteraard zijn de verschillende beroepsgroepen een optelsom van meerdere beroepen. Mogelijk zijn er wel tekorten aan arbeidskrachten voor een aantal specifieke beroepen. Zo is in Zuid-Holland de arbeidsmarkt voor technische en industrieberoepen zeer ruim, maar is de vraag naar materiaalkundigen en werktuigbouwkundigen groter dan het aantal werkzoekenden. Binnen de regio Rijn Gouwe zijn de aantallen voor deze beroepen te klein om hier een betrouwbare conclusie aan te verbinden ([werk.nl](#)).

In de regio Rijn Gouwe en ook in Zuid-Holland en landelijk neemt het aantal vacatures in het eerste kwartaal van 2014 weer toe. Eind december 2013 stonden in de regio Rijn Gouwe slechts 760 vacatures geregistreerd bij UWV WERKbedrijf. Het laagste aantal in 2013. In de maanden erna loopt dit aantal weer op tot 1.115 in april 2014. Dit is nog wel 11,1% minder dan in april 2013 ([werk.nl](#)).

Tabel 4 Typering arbeidsmarkt (vanuit het standpunt van de werkgever) in de regio Rijn Gouwe naar beroep, eerste kwartaal 2014

	openstaande vacatures	kort werkzoekend ¹	typering arbeidsmarkt
totaal	3.356	8.930	zeer ruim
agrarische beroepen	33	220	zeer ruim
economisch-administratieve beroepen	946	2.533	zeer ruim
informaticaberoepen	255	229	gemiddeld
medische en paramedische beroepen	159	284	ruim
openbare orde- en veiligheidsberoepen	47	112	zeer ruim
pedagogische beroepen	109	186	ruim
sociaal-culturele beroepen	122	589	zeer ruim
technische en industrieberoepen	521	2.107	zeer ruim
transportberoepen	156	737	zeer ruim
verzorgende en dienstverlenende beroepen	932	1.928	zeer ruim

¹ Werkzoekenden die zes maanden of korter staan geregistreerd bij UWV WERKbedrijf.

bron: UWV WERKbedrijf, [ris-zh.nl: Spanningsindicator per arbeidsmarktregio en beroepsgroep in Zuid-Holland](#)

Huidige stand van zaken en ontwikkelingen in de afgelopen paar jaar

In 2013 telt de regio Rijn Gouwe 35.768 **bedrijfsvestigingen**. Bijna de helft (48,1%) van de bedrijfsvestigingen is in handen van een **zzp'er**. Naar verhouding blijken er in de regio Rijn Gouwe relatief veel vestigingen en werkzame personen binnen de sectoren landbouw, bosbouw en visserij, industrie, onderwijs en gezondheids- en welzijnszorg te zijn. Daarnaast zijn in verhouding veel mensen werkzaam in de handel en logies-, maaltijd- en drankverstreking. Clusters met relatief veel bedrijfsvestigingen en banen in de regio Rijn Gouwe zijn food, feed and beverages, greenports en life and health science.

Het aantal bedrijfsvestigingen exclusief de zzp'ers neemt in de regio Rijn Gouwe tussen 2008 en 2013 af met 2,1%. Deze daling doet zich vooral voor tussen 2011 en 2012. Het aantal zzp'ers groeit fors in periode 2008-2013 (41,6%).

In 2013 telt de regio Rijn Gouwe 288.811 banen. De ontwikkeling van het aantal **banen** verloopt wisselend tussen 2008 en 2013. De jaren 2012 en 2013 kenmerken zich door een duidelijke afname van de werkgelegenheid (afname respectievelijk 1,5 en 0,7%). Na jaren van groei heeft de collectieve sector sinds 2010 te maken met een krimp van het aantal banen.

Werkgevers maken steeds vaker gebruik van **flexibele arbeidskrachten**. In 2008 had 16,1% van de werkzame beroepsbevolking in Nederland een flexibel contract, in 2013 is dat 18,1%. Vooral het percentage jongeren met een flexibele arbeidsrelatie (42%) is hoog.

In de regio Rijn Gouwe is het aantal **werkzoekenden** (8.930 personen zijn korter dan zes maanden op zoek naar werk) in het eerste kwartaal van 2014 groter dan het aantal **openstaande vacatures** (3.356). Het aanbod van arbeid is (in ieder geval in kwantitatieve zin) dus meer dan voldoende om aan de vraag van bedrijven te voldoen.

Meest recente ontwikkelingen

Om de meest recente ontwikkelingen rondom de bedrijvigheid in de regio Rijn Gouwe te beschrijven, is een vergelijking gemaakt tussen de twee laatste jaren waarover gegevens beschikbaar zijn. Het volgende komt dan naar voren.

Tussen 2012 en 2013 groeit het totaal aantal bedrijfsvestigingen (inclusief zzp'ers) in de regio Rijn Gouwe met 0,5%. Het aantal zzp'ers neemt tussen 2012 en 2013 in aantal af (2,5%), maar dat staat niet in verhouding tot de forse groei in periode 2008-2013 (41,6%).

Het aantal banen in de regio Rijn Gouwe krimpt tussen 2012 en 2013 licht (0,7%). De collectieve sector kent in deze periode een kleine groei (0,1%). Echter, als gevolg van overheidsmaatregelen om de kosten te beheersen komt de werkgelegenheid in het openbaar bestuur en de zorg de komende jaren sterk onder druk te staan.

Sinds het tweede kwartaal van 2013 stijgt het aantal uitzenduren in Nederland weer. Dit wijst op een groei van de (flexibele) werkgelegenheid, maar mogelijk worden ook vaste banen omgezet in flexibele banen. Positief voor de werkgelegenheid in de regio Rijn Gouwe is dat het aantal vacatures in 2014 toeneemt. Eind december 2013 daalt het aantal vacatures in de regio Rijn Gouwe naar een dieptepunt. Er zijn dan 760 openstaande vacatures. Eind april 2014 is dit aantal weer opgelopen naar 1.115.

4 Beschikbaar arbeidspotentieel

Dit hoofdstuk beschrijft het aanbod van arbeid in de regio Rijn Gouwe. De paragrafen 4.1 tot en met 4.3 gaan over de beroepsbevolking, pendel¹⁵ en de toekomstige ontwikkeling van de beroepsbevolking. Cijfers in paragraaf 4.4 over het aantal WW-uitkeringen en het aantal bijstandsuitkeringen geven inzicht in het onbenut arbeidspotentieel. Nieuw aanbod op de arbeidsmarkt wordt vooral bepaald door instroom vanuit het onderwijs. Dit komt in paragraaf 4.5 aan bod. Tot slot belicht paragraaf 4.6, met ontwikkelingen rondom het aantal personen in de sociale werkvoorzieningen en het aantal Wajongers, de onderkant van de arbeidsmarkt.

4.1 Huidige beroepsbevolking

De beroepsbevolking wordt door het CBS gedefinieerd¹⁶ als alle 15- tot 65-jarigen die werken of werkloos zijn en zich actief aanbieden op de arbeidsmarkt. De beroepsbevolking in de regio Rijn Gouwe telt in 2013 zo'n 373.000 personen. Hiervan hebben 350.000 personen een baan en 24.000 personen zijn werkloos (6,3%).

Het werkloosheidspercentage in de regio Rijn Gouwe is in 2013 gunstiger dan in Zuid-Holland (9%) en Nederland (8,3%). Daarnaast bieden in de regio Rijn Gouwe meer personen tussen de 15 en 65 jaar zich aan op de arbeidsmarkt (bruto-arbeidsparticipatie Rijn Gouwe: 73,1%, Zuid-Holland: 71,5% en Nederland: 72,1%). De arbeidsreserve, bestaande uit de werkloze beroepsbevolking en de niet-beroepsbevolking, is in de regio Rijn Gouwe dus relatief gezien wat kleiner dan in Zuid-Holland en Nederland.

Tabel 5 Absolute aantallen beroepsbevolking regio Rijn Gouwe, 2013

	bevolking (15 tot 65 jaar)	beroeps- bevolking	werkzame beroeps- bevolking	werkloze beroeps- bevolking	niet-beroeps- bevolking
regio rijn gouwe	511.000	373.000	350.000	24.000	138.000
zuid-holland	2.363.000	1.690.000	1.538.000	152.000	673.000
nederland	11.013.000	7.939.000	7.283.000	656.000	3.074.000

NB Cijfers over Holland Rijnland en Midden Holland zijn niet beschikbaar.
bron: CBS

¹⁵ Het reizen tussen plaats van wonen en plaats van werken.

¹⁶ Exacte definitie: alle personen (15 tot 65 jaar) die:

- ten minste twaalf uur per week werken of
- werk hebben aanvaard waardoor ze ten minste twaalf uur per week gaan werken of
- verklaren ten minste twaalf uur per week te willen werken, daarvoor beschikbaar zijn en activiteiten ontplooiën om werk voor ten minste twaalf uur per week te vinden.

Tabel 6 Percentages bruto- en netto-arbeidsparticipatie, werkloosheidspercentage in de regio Rijn Gouwe, 2013

	bruto-arbeidsparticipatie ¹	netto-arbeidsparticipatie ²	werkloosheidspercentage
regio rijn gouwe	73,1	68,4	6,3
zuid-holland	71,5	65,1	9,0
nederland	72,1	66,1	8,3

NB Cijfers over Holland Rijnland en Midden-Holland zijn niet beschikbaar.

¹ Percentage beroepsbevolking (alle 15- tot 65-jarigen die werken of werkloos zijn en zich actief aanbieden op de arbeidsmarkt) ten opzichte van bevolking 15 tot 65 jaar.

² Percentage werkzame beroepsbevolking ten opzichte van bevolking 15 tot 65 jaar.

bron: CBS

4.2 Pendel

De omvang van de werkzame beroepsbevolking in 2013 (350.000 personen) is 1,2 keer zo groot als de werkgelegenheid (288.811) in de regio Rijn Gouwe. Dat betekent dus dat de uitgaande pendel¹⁷ groter is dan de inkomende pendel. De regio Rijn Gouwe ligt tussen de grote steden Amsterdam, Utrecht en Den Haag. Inwoners van de regio Rijn Gouwe werken niet alleen in de eigen woonregio, maar vaak ook in deze grote steden, ([UWV WERKbedrijf 2014](#)). Ook inwoners uit andere regio's in de buurt van een van de vier grootste steden van Nederland pendelen vaak naar deze grote steden.

In 2009 en 2012 wordt driekwart van de werkgelegenheid in de regio Rijn Gouwe ingevuld door de beroepsbevolking woonachtig in de regio (RPA Rijn Gouwe 2013).

4.3 Prognose beroepsbevolking

De omvang van de beroepsbevolking wordt bepaald door de omvang van de potentiële beroepsbevolking en de arbeidsparticipatie van deze groep. In 2014 bestaat de potentiële beroepsbevolking uit alle 15- tot 65-jarigen¹⁸. De rijksoverheid heeft het voornemen de AOW-leeftijd te verhogen. Hiermee wordt ook de gemiddelde pensioenleeftijd hoger. In 2025 is de AOW-leeftijd ruim 67 jaar ([rijksoverheid.nl](#)).

In onderstaande prognose wordt nagegaan welke invloed het verhogen van de pensioenleeftijd heeft op de omvang van de (potentiële) beroepsbevolking.

In 2025 ligt het aantal 15- tot 65-jarigen 2,1% lager dan in 2013 (tabel 7). Wanneer de AOW-leeftijd niet verhoogd zou worden, leidt dat dus tot een kleinere potentiële beroepsbevolking. Met het verhogen van de AOW-leeftijd naar 67 jaar, groeit de potentiële beroepsbevolking tussen 2013 en 2025 met 1,8%.

¹⁷ Pendel in deze publicatie: het reizen uit de regio Rijn Gouwe (uitgaande pendel) of naar de regio Rijn Gouwe (inkomende pendel) voor werk.

¹⁸ Eigenlijk 65 jaar en 2 maanden.

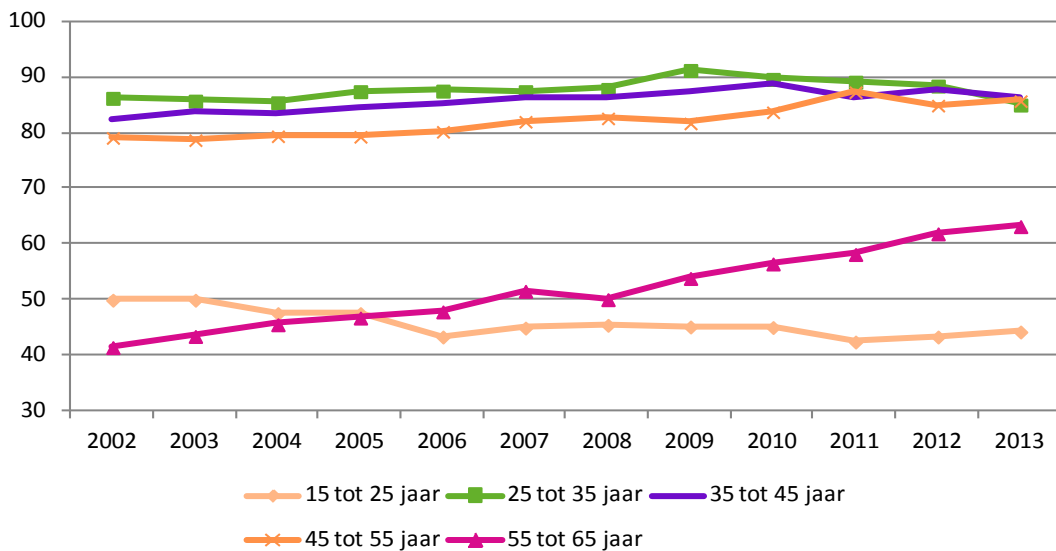
Tabel 7 Prognose ontwikkeling potentiële beroepsbevolking in de regio Rijn Gouwe, 2013-2025

	2013	2025		groei (%) 2013-2025	
	15 tot 65 jaar	15 tot 65 jaar	15 tot 67 jaar	15 tot 65 jaar	15 tot 65/67 jaar
regio rijn gouwe	506.989	496.564	516.186	-2,1	1,8
holland rijnlant	352.649	346.195	359.674	-1,8	2,0
midden-holland	154.340	150.369	156.513	-2,6	1,4
zuid-holland	2.373.189	2.379.471	2.465.453	0,3	3,9

bron: ABF Research, Primos-prognose 2013

Het ziet er naar uit dat niet alleen de potentiële beroepsbevolking toeneemt, maar ook het aantal personen dat zich daadwerkelijk op de arbeidsmarkt aanbiedt (de beroepsbevolking). Tussen 2002 en 2013 is de bruto-arbeidsparticipatie onder 55- tot 65-jarigen in de regio Rijn Gouwe toegenomen van 41,6 naar 63,3%. Doordat de AOW-leeftijd verhoogd wordt, is het zeer waarschijnlijk dat de arbeidsparticipatie van deze leeftijdsgroep verder toeneemt. Er zullen ook steeds meer mensen boven de 65 jaar aan het werk zijn. Mogelijk biedt dit een oplossing voor de op langere termijn verwachte tekorten op de arbeidsmarkt. Een en ander hangt natuurlijk wel af van de mogelijkheid die mensen hebben om met vervroegd pensioen te gaan.

Figuur 11 Ontwikkeling bruto-arbeidsparticipatie¹ in de regio Rijn Gouwe 2012-2013

NB Cijfers over Holland Rijnland en Midden-Holland zijn niet beschikbaar.

¹ Percentage beroepsbevolking (alle 15- tot 65-jarigen die werken of werkloos zijn en zich actief aanbieden op de arbeidsmarkt) ten opzichte van de bevolking 15 tot 65 jaar.

bron: CBS

4.4 Werkzoekenden

Wie zijn baan verliest ontvangt eerst een WW-uitkering. Als de WW is beëindigd, krijgt men eventueel een bijstandsuitkering. Of men recht heeft op een bijstandsuitkering hangt af van de persoonlijke situatie ([Wikipedia](#) juni 2014). In de volgende twee paragrafen worden aan de hand van het aantal WW- en bijstandsuitkeringen ontwikkelingen rondom het aantal werkzoekenden in kaart gebracht¹⁹.

4.4.1 WW-uitkeringen

Ten gevolge van de oplopende werkloosheid in de regio Rijn Gouwe groeit het aantal WW-uitkeringen begin 2014 tot 16.100 (tabel 8). Dat is bijna 85% meer dan in 2010. Ondanks de sterke groei blijft het aantal WW-uitkeringen per hoofd van de bevolking in de regio Rijn Gouwe (3,2 per 100 inwoners van 15 tot 65 jaar) lager dan gemiddeld in Zuid-Holland (3,6 per 100 inwoners van 15 tot 65 jaar). Het aantal WW-uitkeringen is tussen 2010 en 2014 het sterkst gegroeid in de leeftijdscategorie 55 tot 65 jaar (97%). Het aantal WW-uitkeringen voor jongeren tot 25 jaar nam in deze periode toe met 86%. Wanneer het economische herstel in 2014 doorzet, zullen naar verwachting in eerste instantie jongeren hiervan profiteren. Het aantal uitzenduren zal groeien en het zijn vaak jongeren die uitzendwerk doen ([UWV WERKbedrijf 2014](#)).

In juni 2014 is de Wet werk en zekerheid aangenomen. De maximale duur van door de overheid betaalde WW wordt van 1 januari 2016 tot 2019 stapje voor stapje teruggebracht van 38 naar 24 maanden ([rijksoverheid.nl](#)). Hierdoor neemt op den duur het aantal WW-uitkeringen mogelijk af en het aantal bijstandsuitkeringen toe.

Tabel 8 Ontwikkeling aantal WW-uitkeringen in de regio Rijn Gouwe en Zuid-Holland, 2010-2014

regio	2010	2011	2012	2013	2014	groei (%) 2010-2014
regio rijn gouwe	8.760	9.460	9.490	12.120	16.100	83,8
holland rijnland	6.180	6.730	6.740	8.430	11.350	83,7
midden-holland	2.580	2.730	2.750	3.690	4.750	84,1
zuid-holland	48.790	51.070	53.810	66.720	85.540	75,3

NB De gegevens hebben peildatum 1 januari (gebaseerd op CBS-gegevens met peildatum 31 december van het voorafgaande jaar). Voor 2014 betreft het voorlopige cijfers.

bron: CBS, [ris-zh.nl: Aantal WW-uitkeringen in Zuid-Holland in 2008-2014](#)

¹⁹ In Arbeidsmarkt regio Rijn Gouwe 2013 is tevens gebruikgemaakt van het aantal niet-werkende werkzoekenden geregistreerd bij UWV WERKbedrijf. UWV WERKbedrijf geeft aan dat het aantal ingeschreven werkzoekenden momenteel minder bruikbaar is om de werkelijke arbeidsmarktdynamiek in beeld te krijgen. De werkzoekendencijfers worden namelijk mede bepaald door veranderende registratieprocessen van gemeenten. Voor adequate regionale en landelijke arbeidsmarktinformatie geven cijfers over het aantal verstrekte WW-uitkeringen een beter beeld van de actuele dynamiek ([UWV WERKbedrijf 2014](#)).

4.4.2 Bijstandsuitkeringen

Tabel 9 Ontwikkeling aantal personen tot AOW-leeftijd met bijstandsgelateerde uitkeringen in de regio Rijn Gouwe en Zuid-Holland, 2010-2014

	2010	2011	2012	2013	2014	groei (%)2010-2014
regio rijn gouwe	9.420	10.260	10.800	11.350	12.380	31,4
holland rijnland	6.770	7.230	7.610	8.050	8.790	29,8
midden-holland	2.650	3.030	3.190	3.300	3.590	35,5
zuid-holland	95.560	104.300	106.780	108.830	116.690	22,1

NB De gegevens hebben peildatum 1 januari (gebaseerd op CBS-gegevens met peildatum 31 december van het voorafgaande jaar). Voor 2014 betreft het voorlopige cijfers.

bron: CBS, ris-zh.nl: [Personen met een bijstandsgelateerde uitkering in Zuid-Holland](#)

Tabel 9 toont het aantal personen met een bijstandsuitkering in de periode 2010-2014. Het betreft hier een optelsom van verschillende bijstandsgelateerde uitkeringen:

- Wet werk en bijstand (WWB).
- Wet investeren in jongeren (WIJ, vanaf 1 oktober 2009 tot 1 januari 2012).
- Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW).
- Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ).
- Besluit bijstandsverlening zelfstandigen 2004 (Bbz).
- Wet werk en inkomen kunstenaars (WWIK, is per 1 januari 2012 ingetrokken).

In 2014 ontvangen 12.380 personen in de regio Rijn Gouwe een bijstandsuitkering. Dat is 31,4% meer dan in 2010. Ook deze groei hangt samen met de opgelopen werkloosheid. De stijging van het aantal bijstandsuitkeringen tussen 2010 en 2014 is in de regio Rijn Gouwe (31,4%) sterker dan in Zuid-Holland (22,1%). Het percentage bijstandsontvangers is in 2014 in de regio Rijn Gouwe (2,4% van alle 15- tot 65-jarigen) nog wel steeds lager dan in Zuid-Holland (4,9%).

Landelijk stijgt het aantal personen met een bijstandsuitkering tussen 2010 en 2014 met 24,5%. Opvallend is vooral de sterke stijging van het aantal personen met IOAW-uitkering (51,7%) en het aantal 25- tot 35-jarigen met een bijstandsuitkering (41,1%) ([CBS Statline](#)).

Het grootste deel van de personen met een bijstandsgelateerde uitkering ontvangt een WWB-uitkering. Dat zijn in 2014²⁰ in de regio Rijn Gouwe 11.290 personen (7.970 in Holland Rijnland en 3.320 in Midden-Holland). Dit aantal is ten opzichte van 2010 met 30,4% toegenomen. Tussen 2013 en 2014 bedraagt de groei 9% ([CBS Statline](#)).

²⁰ Het aantal voor 2014 betreft een voorlopig cijfer.

4.5 Instroom vanuit het onderwijs

Uitstroom van gediplomeerden uit het onderwijs zorgt voor nieuwe arbeidskrachten op de arbeidsmarkt. Deze paragraaf geeft een beeld van het aantal behaalde diploma's op onderwijsinstellingen in de regio Rijn Gouwe in de periode 2009-2012²¹. Natuurlijk stroomt een deel van de gediplomeerden door naar een vervolgopleiding. Dat geldt met name voor het voortgezet onderwijs.

De cijfers over het voortgezet onderwijs, hbo en wo in deze paragraaf zijn afkomstig van Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO). De gegevens van DUO zijn naar (hoofd)vestiging van de onderwijsinstelling en niet naar woonplaats van de leerling. Dat betekent bijvoorbeeld dat leerlingen die in de regio Rijn Gouwe wonen en een opleiding volgen buiten de regio, niet zijn meegeteld in de cijfers in deze paragraaf. De cijfers afkomstig van DUO over het aantal leerlingen, studenten, eerstejaars en gediplomeerden in Zuid-Holland zijn ook terug te vinden in de Regiometer onderwijs en arbeidsmarkt (ris-zh.nl: [Aantal ingeschreven of gediplomeerde leerlingen/studenten per regio of gemeente in Zuid-Holland](#)).

4.5.1 Voortgezet onderwijs

Het praktijkonderwijs is in Nederland een van de vijf vormen van voortgezet onderwijs. Het praktijkonderwijs is bedoeld voor leerlingen voor wie het behalen van een diploma in een van de leerwegen van het vmbo te hoog gegrepen is ([Wikipedia juni 2014](#)).

Gegevens over het aantal leerlingen dat een getuigschrift behaalt in het praktijkonderwijs zijn niet beschikbaar. Landelijk stroomt na schooljaar 2008-2009 ongeveer 40% van de schoolverlaters in het praktijkonderwijs door naar de arbeidsmarkt ([Heijns 2011](#)). Tabel 10 geeft het aantal leerlingen weer op vestigingen van scholen met praktijkonderwijs in de regio Rijn Gouwe.

Tabel 10 Ontwikkeling aantal leerlingen in het praktijkonderwijs in de regio Rijn Gouwe naar vestiging van de school, 2009-2013

	2009	2010	2011	2012	2013	groei (%)2009-2013
regio rijn gouwe	1.010	1.062	1.046	1.063	1.152	14,1
holland rijnland	594	629	620	616	670	12,8
midden-holland	416	433	426	447	482	15,9

bron: DUO, ris-zh.nl: [Aantal leerlingen in het praktijkonderwijs in Zuid-Holland](#)

In 2013 volgen 1.152 leerlingen een opleiding binnen het praktijkonderwijs in de regio Rijn Gouwe. Dit aantal ligt 14,1% hoger dan in 2009. Ook in Zuid-Holland neemt het aantal leerlingen in het praktijkonderwijs toe (groei 11,7% tussen 2009 en 2013).

²¹ 2008 staat voor het schooljaar 2008-2009.

Tabel 11 Ontwikkeling aantal gediplomeerden vmbo (exclusief theoretische leerweg) naar sector (vestiging van de school in de regio Rijn Gouwe), 2009-2012

	sector	2009	2010	2011	2012	groei (%) 2009-2012
regio rijn gouwe	economie	499	474	443	453	-9,2
regio rijn gouwe	intersectoraal	113	189	188	304	169,0
regio rijn gouwe	landbouw	410	376	317	347	-15,4
regio rijn gouwe	techniek	668	610	561	435	-34,9
regio rijn gouwe	zorg en welzijn	740	605	584	601	-18,8
regio rijn gouwe	totaal	2.430	2.254	2.093	2.140	-11,9
holland rijnland	totaal	1.495	1.419	1.358	1318	-11,8
midden-holland	totaal	935	835	735	822	-12,1

bron: DUO, ris-zh.nl: Aantal ingeschreven of gediplomeerde leerlingen/studenten per regio of gemeente in Zuid-Holland

Tabel 12 Aantal gediplomeerden vmbo theoretische leerweg (vestiging van de school in de regio Rijn Gouwe), 2009-2012

	2009	2010	2011	2012	groei (%) 2009-2012
regio rijn gouwe	1.816	1.734	1.807	2.101	15,7
holland rijnland	1.228	1.135	1.243	1.452	18,2
midden-holland	588	599	564	649	10,4

bron: DUO, ris-zh.nl: Aantal ingeschreven of gediplomeerde leerlingen/studenten per regio of gemeente in Zuid-Holland

In 2012 behalen 2.140 leerlingen in de regio Rijn Gouwe hun vmbo-diploma binnen de sectoren economie, landbouw, techniek, zorg en welzijn of een combinatie hiervan (intersectoraal). Het aantal behaalde diploma's in 2012 ligt bijna 12% lager dan in 2009, maar tussen 2011 en 2012 stijgt het aantal weer. Opvallend is de jaarlijkse afname van het aantal diploma's binnen de sector techniek in de periode 2009-2012.

Bij de theoretische leerweg binnen het vmbo in de regio Rijn Gouwe neemt het aantal diploma's in de periode 2009-2012 met 15,7% toe.

Uitgaande van het huidige aantal vmbo-leerlingen en de prognose van DUO neemt het aantal vmbo'ers (in de bovenbouw) tot ongeveer 2015 nog toe in de regio Rijn Gouwe. In de periode 2015-2030 daalt het aantal vmbo-leerlingen sterk (figuur 12). Landelijke prognoses gaan ervan uit dat het aantal vmbo-ge-diplomeerden binnen de vmbo-sectoren sterker afneemt dan bij de theoretische leerweg ([Referentieraming 2013](#)). De verwachte daling van het aantal vmbo-leerlingen na 2015 heeft te maken met demografische ontwikkelingen, anderzijds kiezen leerlingen steeds vaker een zo'n hoog mogelijk niveau.

Tabel 13 Ontwikkeling aantal gediplomeerden havo en vwo naar profiel (vestiging van de school in de regio Rijn Gouwe), 2009-2012

	2009	2010	2011	2012	groei (%) 2009-2012
cultuur en maatschappij	511	502	539	534	4,5
economie en maatschappij	1.263	1.246	1.279	1.470	16,4
economie en maatschappij en cultuur en maatschappij	307	281	290	330	7,5
natuur en gezondheid	541	581	627	631	16,6
natuur en techniek	347	313	266	286	-17,6
natuur en techniek en natuur en gezondheid	801	829	883	764	-4,6
overig	6	3	2	4	-33,3
totaal	3.776	3.755	3.886	4.019	6,4

bron: DUO, ris-zh.nl: Aantal ingeschreven of gediplomeerde leerlingen/studenten per regio of gemeente in Zuid-Holland

Het aantal havo- en vwo-gediplomeerden laat tussen 2009 en 2012 een stijgende lijn zien. Verwacht wordt dat het aantal havo-/vwo-leerlingen vanwege demografische ontwikkelingen na 2025 daalt (figuur 12).

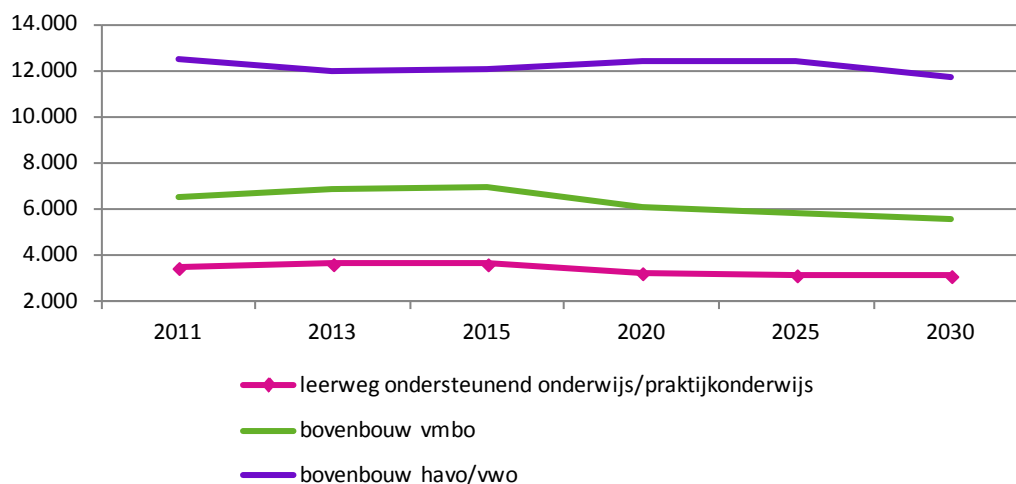
Het aantal gediplomeerden met het profiel natuur en techniek ligt in 2011 en 2012 lager dan in 2009 en 2010 (tabel 13). De voorkeur van leerlingen gaat steeds vaker uit naar een profiel met maatschappij (tabel 14). In de toekomst leidt dit mogelijk tot een tekort aan hoger opgeleide technici. Hoewel voor de sector techniek als geheel geen tekorten worden verwacht voor de periode 2014-2018 (hoofdstuk 5), is dit mogelijk wel het geval voor specifieke beroepen. Detacherings- en wervingselectiebureau Yacht spreekt nu al over een landelijk tekort aan engineers met een opleiding werktuigbouw ([Yacht 2014](#)).

Tabel 14 Ontwikkeling aantal gediplomeerden havo en vwo naar profiel met maatschappij of natuur (vestiging van de school in de regio Rijn Gouwe), 2009-2012

	2009	2010	2011	2012	groei (%) 2009-2012
maatschappij	2.081	2.029	2.108	2.334	12,2
natuur	1.689	1.723	1.776	1.681	-0,5
overig	6	3	2	4	-33,3
totaal regio rijn gouwe	3.776	3.755	3.886	4.019	6,4
totaal holland rijnland	2.670	2.673	2.717	2.885	8,1
totaal midden-holland	1.106	1.082	1.169	1.134	2,5

bron: DUO, ris-zh.nl: Aantal ingeschreven of gediplomeerde leerlingen/studenten per regio of gemeente in Zuid-Holland

Figuur 12 Ontwikkeling en prognose aantal leerlingen voortgezet onderwijs in de regio Rijn Gouwe, 2011-2030

bron: DUO

4.5.2 Mbo

Er zijn vier mbo-onderwijsinstellingen met vestigingen in de regio Rijn Gouwe: ROC Leiden, ROC ID College, AOC Wellant en Mondriaan College. Tabel 15 laat zien hoeveel mbo'ers woonachtig in de regio Rijn Gouwe hun diploma behalen in de periode 2009-2012. Deze cijfers zijn afkomstig van het CBS²².

Tabel 15 Ontwikkeling aantal mbo-geslaagden naar sector (woonregio Rijn Gouwe), 2009-2012

	2009	2010	2011	2012	groei (%) 2009-2012
landbouw	414	364	347	415	0,2
techniek	2.024	2.145	2.154	1.733	-14,4
economie	2.416	2.128	2.323	2.293	-5,1
zorg en welzijn	3.105	2.422	2.347	2.601	-16,2
combinatie van sectoren	3	33	204	245	8.066,7
totaal	7.962	7.092	7.375	7.287	-8,5

bron: CBS (het betreft voorlopige gegevens)

De ontwikkeling van het aantal mbo-gediplomeerden in de periode 2009-2012 vertoont een wisselend beeld. In 2012 telt de regio Rijn Gouwe 7.287 mbo-gediplomeerden. Dit aantal ligt 8,5% lager dan in 2009. De meest opvallende afname doet zich voor in de sector techniek (14,4%).

Gezien het dalende aantal vmbo'ers en mbo'ers neemt het aantal mbo-gediplomeerden dat de arbeidsmarkt instroomt de komende jaren af. Met het actieplan 'Focus op vakmanschap' probeert de rijksoverheid het mbo aantrekkelijker te maken. De vierjarige niveau 4-oplei-

²² Dit kunnen dus gediplomeerden zijn die buiten de regio onderwijs volgden. Cijfers over het aantal gediplomeerden per mbo-instelling zijn bij DUO beschikbaar naar hoofdlocatie en niet naar vestigingslocatie. Hierdoor ontstaat een onzuiver beeld van het aantal mbo-gediplomeerden dat in de regio Rijn Gouwe onderwijs volgt.

dingen worden verkort naar drie jaar om de beroepsroute (van vmbo via mbo naar hbo) niet onnodig lang te maken en dus aantrekkelijker voor studenten ([Ministerie van OCW 2014](#)).

4.5.3 Hbo

Twee hbo-instellingen hebben hun hoofdvestiging in de regio Rijn Gouwe. Dat zijn Driestar educatief in Gouda en Hogeschool Leiden. In 2012 behalen 1.513 hbo-studenten in de regio Rijn Gouwe een diploma. De sector onderwijs is met ruim 39% van de diploma's de grootste sector in de regio. Aangezien het aantal hbo-studenten stijgt in de periode 2008-2012, kan ervan uitgegaan worden dat het aantal gediplomeerden de komende jaren toeneemt.

Tabel 16 Ontwikkeling aantal gediplomeerden (hoofdvestiging onderwijsinstelling in de regio Rijn Gouwe), 2009-2012

	2009	2010	2011	2012	groei (%) 2009-2012
economie	163	112	148	136	-16,6
gedrag en maatschappij	221	252	350	278	25,8
gezondheidszorg	424	289	308	333	-21,5
onderwijs	598	595	678	595	-0,5
techniek	184	153	178	171	-7,1
totaal	1.590	1.401	1.662	1.513	-4,8

bron: DUO, [ris-zh.nl: Aantal ingeschreven of gediplomeerde leerlingen/studenten per regio of gemeente in Zuid-Holland](#)

4.5.4 Wo

Tabel 17 Ontwikkeling aantal gediplomeerden wo (bachelor, (post)master en ongedeelde opleiding, Universiteit Leiden), 2009-2012

	2009	2010	2011	2012	groei (%) 2009-2012
gedrag en maatschappij ¹	1.682	1.516	1.800	1.735	3,2
gezondheidszorg ²	432	537	745	655	51,6
natuur ³	415	460	534	506	21,9
onderwijs ⁴	137	121	203	183	33,6
recht ⁵	981	964	1.110	1.161	18,3
taal en cultuur ⁶	1.306	1.344	1.448	1.253	-4,1
techniek ⁷	0	16	15	21	-
sectoroverstijgend ⁸	0	0	0	67	-
totaal	4.953	4.958	5.855	5.581	12,7

- index kan niet berekend worden in verband met ontbreken van studenten in 2009

NB De universitaire opleidingen zijn ingedeeld naar Croho-onderdeel. Voorbeelden van opleidingen per Croho-onderdeel zijn:

¹ psychologie, pedagogiek

² geneeskunde

³ biologie, scheikunde, natuurkunde

⁴ master leraar voorbereidend hoger onderwijs

⁵ rechtsgeleerdheid

⁶ geschiedenis Engelse taal en cultuur

⁷ industrial ecology

⁸ Liberal Arts and Sciences: Global Challenges

bron: DUO, [ris-zh.nl: Aantal ingeschreven of gediplomeerde leerlingen/studenten per regio of gemeente in Zuid-Holland](#)

Eén universiteit heeft haar hoofdvestiging in de regio Rijn Gouwe: de Universiteit Leiden. In 2012 worden op de Universiteit Leiden 12,7% meer diploma's behaald dan in 2009. De drie meest voorkomende studierichtingen waarbinnen studenten hun diploma behalen zijn gedrag en maatschappij, taal en cultuur en recht. De studierichting gezondheidszorg groeit met 51,6% het meeste in de periode 2009-2012. Naar verwachting stijgt het aantal gediplomeerden de komende paar jaar nog. De instroom van eerstejaarsstudenten is tussen 2008 en 2013 namelijk met 54% gegroeid.

4.5.5 De onderkant van de arbeidsmarkt

De onderkant van de arbeidsmarkt wordt gevormd door mensen die vanwege opleiding, arbeidshandicap of maatschappelijke problemen grote moeite hebben werk te vinden dat bij hen past. Voor hen wordt vanaf 1 januari 2015 de Participatiewet van kracht. Het doel van deze wet is dat mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt vaker een baan krijgen. De Participatiewet voegt de WWB, de Wet sociale werkvoorziening (Wsw) en een deel van de Wajong (Wet werk en arbeidsondersteuning jonggehandicapten) samen. Dat moet leiden tot minder bureaucratie en regeldruk.

Jonggehandicapten die al op 1 januari 2015 Wajong hadden, houden hun recht op Wajong en blijven onder verantwoordelijkheid van UWV vallen. Mensen die na 1 januari 2015 Wajong aanvragen, kunnen alleen nog Wajong krijgen als zij al vanaf jonge leeftijd een handicap of ziekte hebben en nooit meer kunnen werken. Met de Participatiewet kunnen geen nieuwe mensen meer instromen in de Wsw. De Participatiewet wordt de verantwoordelijkheid van gemeenten (uwv.nl, rijksoverheid.nl).

In deze paragraaf komen de sociale werkvoorziening en de Wajong aan bod. De ontwikkelingen op het gebied van het aantal WWB-uitkeringen zijn reeds in paragraaf 4.4.2 besproken.

4.5.6 Sociale werkvoorziening

De sociale werkvoorziening (SW) is op dit moment bedoeld voor mensen met een geestelijke, lichamelijke of psychische handicap, die niet zelfstandig kunnen werken (arbeidsgehandicapten). In de huidige situatie zijn er drie vormen van arbeid binnen de Wsw:

- 1 beschutte arbeid in een dienstbetrekking bij de gemeente;
- 2 detachering vanuit een dienstbetrekking bij de gemeente;
- 3 begeleid werken in een arbeidsovereenkomst met een reguliere werkgever.

Bij detachering worden SW-geïndiceerden bij een reguliere werkgever geplaatst. Het betreft hier zowel de individuele als de groepsdetacheringen. In tegenstelling tot begeleid werkenden zijn gedetacheerden niet in dienst van een reguliere werkgever maar in dienst van de gemeente of het schap. De rijksoverheid streeft ernaar dat zo veel mogelijk mensen met een arbeidsbeperking onder begeleiding bij een bedrijf werken.

Met de invoering van de Participatiewet stopt de instroom in de Wsw. De huidige Wsw'ers worden niet herkeurd volgens de nieuwe norm. Op termijn is er landelijk geld om binnen de Participatiewet structureel 30.000 beschutte werkplekken te behouden gemeenteloket.minszw.nl

Tabel 18 Aantal personen werkzaam in de sociale werkvoorziening naar dienstverband in de regio Rijn Gouwe en Zuid-Holland, 2013

regio	dienstbetrekking intern	dienstbetrekking detachering	begeleid werken	totaal aantal werknemers
regio rijn gouwe	2.274	1.183	204	3.661
holland rijmland	1.796	663	133	2.592
midden-holland	478	520	71	1.069
zuid-holland	9.950	4.317	814	15.081

NB De peildatum van de gegevens is de maand december van het jaar voorafgaand aan het weergegeven jaar.
bron: Gemeenteloket SZW, ris-zh.nl: [Aantal personen werkzaam in de sociale werkvoorziening naar dienstverband in Zuid-Holland in 2013](#)

Tabel 19 Groei (in percentages) van het aantal personen werkzaam in de sociale werkvoorziening naar dienstverband in de regio Rijn Gouwe en Zuid-Holland, 2010-2013

	dienstbetrekking intern	dienstbetrekking detachering	begeleid werken	totaal aantal werknemers
regio rijn gouwe	-15,8	39,7	25,9	-1,3
holland rijmland	-3,1	-6,1	34,3	-2,5
midden-holland	-43,6	268,8	12,7	1,6
zuid-holland	-19,7	66,4	12,7	-4,0

NB De peildatum van de gegevens is de maand december van het jaar voorafgaand aan het weergegeven jaar.
bron: Gemeenteloket SZW, ris-zh.nl: [Aantal personen werkzaam in de sociale werkvoorziening naar dienstverband in Zuid-Holland in 2013](#), [Aantal personen werkzaam in de sociale werkvoorziening naar dienstverband in Zuid-Holland in 2011-2012](#), [Aantal personen werkzaam in de sociale werkvoorziening naar dienstverband in Zuid-Holland in 2009-2010](#)

In 2013 werken in de regio Rijn Gouwe 3.661 personen in de SW (tabel 18). In Midden-Holland zijn de meeste SW'ers gedetacheerd. Holland-Rijnland en Zuid-Holland hebben meer interne dienstbetrekkingen. Het aantal personen in de SW ligt in 2012 en 2013 lager dan in 2010 en 2011. In lijn met het beleid van de overheid zijn in de regio Rijn Gouwe steeds meer gehandicapten werkzaam bij een reguliere werkgever (groei begeleid werken 2010-2013: 25,9%), (tabel 19). Opvallend is vooral de toename van het begeleid werken in Holland Rijnland (34,3%). In Midden-Holland en Zuid-Holland is het begeleid werken in de genoemde periode met 12,7% gestegen.

Tabel 20 Ontwikkeling aantal wachtenden voor een sociale werkvoorziening in de regio Rijn Gouwe en Zuid-Holland, 2010-2013

	2010	2011	2012	2013	groei (%) 2010-2013
regio rijn gouwe	487	706	640	470	-3,6
holland rijmland	302	476	450	353	14,4
midden-holland	185	230	190	117	-58,1
zuid-holland	2.486	2.887	3.114	2.539	2,1

NB De peildatum van de gegevens is de maand december van het jaar voorafgaand aan het weergegeven jaar.
bron: Gemeenteloket SZW, ris-zh.nl: [Aantal wachtenden voor een sociale werkvoorziening in Zuid-Holland](#)

In 2013 wachten in de regio Rijn Gouwe 470 personen op een werkplek in de sociale werkvoorziening. Dit is minder dan in de jaren 2011 en 2012 (tabel 20). Ook in 2010 waren er in

vergelijking met 2011 en 2012 minder wachtenden. Deze trend is zichtbaar in zowel Holland Rijnland, Midden-Holland als Zuid-Holland.

4.5.7 Wajong

De Wajong is bedoeld voor mensen die op jonge leeftijd een langdurige ziekte of handicap hebben gekregen (rijksoverheid.nl). Sinds 2008 is het aantal Wajong-uitkeringen in de regio Rijn Gouwe gestegen van 6.750 naar 9.700 in 2014 (groei 43,7%). Een dergelijk forse stijging is ook landelijk en in Zuid-Holland zichtbaar. Het aantal Wajong-uitkeringen steeg vooral nadat gemeenten in 2004 verantwoordelijk werden voor de bijstand. Uit onderzoek is gebleken dat veel bijstandsontvangers werden doorgestuurd naar de Wajong omdat zij eigenlijk van jongs af aan gehandicapt waren. Dit scheelde de gemeente een bijstandsuitkering en betrokkene kreeg een betere uitkering. De Wajong werd van rijkswege betaald ([CPB 2011](#), [Elsevier 2012](#)).

Tabel 21 Ontwikkeling aantal Wajong-uitkeringen in de regio Rijn Gouwe en Zuid-Holland, 2008-2013

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014 ¹	groei (%) 2008-2014
regio rijn gouwe	6.750	7.200	7.750	8.340	8.770	9.280	9.700	43,7
holland rijnland	5.080	5.350	5.780	6.220	6.500	6.820	7.090	39,6
midden-holland	1.670	1.850	1.970	2.120	2.270	2.460	2.610	56,3
eindtotaal	27.800	30.050	32.440	34.890	37.310	39.600	42.420	52,6

¹ Voorlopige cijfers.

bron: CBS, ris-zh.nl: [Aantal Wajong-uitkeringen in Zuid-Holland in 2008-2013](#)

De gegevens in tabel 22 zijn afkomstig van UWV WERKbedrijf. Uit deze cijfers blijkt dat eind 2013 ruim 9.600 Wajong-uitkeringen in de regio Rijn Gouwe werden verstrekt. In 2014 stromen 657 personen de Wajong in. Vanaf januari 2015 gaat de nieuwe instroom onder de verantwoordelijkheid van de gemeenten vallen. Personen die volledig en langdurig arbeidsongeschikt zijn ontvangen dan een Wajong-uitkering. Bij een instroom van 657 personen zou dat om zo'n 260 mensen (40%) gaan. De overige personen vallen onder de Participatiewet.

Tabel 22 Wajong-uitkeringen in de regio Rijn Gouwe en Zuid-Holland (totaal aantal, instroom, beëindigde uitkeringen), 2013

	aantal wajong-uitkeringen	instroom	beëindigd
regio rijn gouwe	9.634	657	240
holland rijnland	7.021	447	178
midden-holland	2.613	210	62
zuid-holland	42.600	3.778	1.038

bron: [UWV WERKbedrijf](#), ris-zh.nl: [Aantal nieuwe en beëindigde Wajong-uitkeringen in Zuid-Holland in 2012](#)

Stand van zaken en ontwikkeling in de afgelopen jaren

Beroepsbevolking

De **beroepsbevolking** bestaat uit alle personen die werken of op zoek zijn naar werk. In de regio Rijn Gouwe telt de beroepsbevolking (15 tot 65 jaar) in 2013 zo'n 373.000 personen. Hiervan hebben 350.000 personen een baan en 24.000 zijn werkloos (6,3%). Het werkloosheidspercentage in de regio Rijn Gouwe is gunstiger dan in Zuid-Holland (9%). Bovendien is de arbeidsparticipatie in de regio Rijn Gouwe (73,1%) relatief hoog (Zuid-Holland: 71,5%). Veel inwoners van de regio Rijn Gouwe pendelen voor hun werk naar de grote steden Amsterdam, Utrecht en Den Haag.

In 2025 telt de regio Rijn Gouwe 2,1% minder 15- tot 65-jarigen dan in 2013. Wanneer de AOW-leeftijd in 2025 naar 67 jaar verhoogd wordt, kan de **potentiële beroepsbevolking** tussen 2013 en 2025 toch met 1,8% groeien. Mogelijk biedt het verhogen van de AOW-leeftijd en daarmee de pensioenleeftijd een oplossing voor de op langere termijn verwachte tekorten aan personeel op de arbeidsmarkt.

Ten gevolge van de oplopende werkloosheid in de regio Rijn Gouwe groeit het aantal **WW- en bijstandsuitkeringen**. Begin 2014 telt de regio Rijn Gouwe 16.100 WW-uitkeringen (83,8% meer dan in 2010) en 12.380 personen met bijstandsuitkering (40,4% meer dan in 2010).

Uitstroom van gediplomeerden uit het onderwijs

Uitstroom van gediplomeerden uit het onderwijs zorgt voor nieuwe arbeidskrachten op de arbeidsmarkt. In 2012 ontvangen 8.260 leerlingen van het **voorgezet onderwijs** in de regio Rijn Gouwe hun diploma. Dat is 3% meer dan in 2009. De theoretische leerweg en havo/vwo kennen een stijging. Voor havo en vwo daalt echter het aantal leerlingen met een diploma met natuur en techniek. Mogelijk leidt dit over een paar jaar tot een tekort aan hoogopgeleide technici.

Bij de niet-theoretische leerwegen binnen het vmbo daalt tussen 2009 en 2012 het aantal gediplomeerden met 11,9%. Voor de periode 2015-2030 wordt voor het gehele vmbo in de regio Rijn Gouwe een krimp van het aantal leerlingen verwacht. Havo en vwo krijgen waarschijnlijk na 2025 met een afname van het aantal leerlingen te maken. Het aantal leerlingen in het voortgezet onderwijs neemt in de toekomst af vanwege demografische ontwikkelingen. Ook zien we dat leerlingen steeds vaker een zo hoog mogelijk niveau kiezen.

Tussen 2009 en 2013 krimpt het aantal **mbo-gediplomeerden** woonachtig in de regio Rijn Gouwe met 8,5%. Gezien het dalende aantal vmbo- en mbo-leerlingen neemt het aantal mbo-gediplomeerden dat de arbeidsmarkt instroomt de komende jaren waarschijnlijk verder af. Met 'Focus op vakmanschap' probeert de rijksoverheid dit tegen te gaan. De vierjarige niveau 4-opleidingen worden verkort naar drie jaar om de beroepsroute (van vmbo via mbo naar hbo) niet onnodig lang te maken en dus aantrekkelijker voor studenten.

Ook voor de **hbo-scholen** in de regio Rijn Gouwe geldt dat tussen 2009-2012 het aantal gediplomeerden daalt (4,8%). Bij de **Universiteit Leiden** daarentegen stijgt het aantal diploma's. Voor de periode 2009-2012 is dat 12,7%. Gezien de sterke toename van het aantal eerstejaars tussen 2008 en 2013 (54%) stijgt het aantal universitair gediplomeerden de komende paar jaar nog.

Onderkant van de arbeidsmarkt

Sommige mensen hebben vanwege opleiding, arbeidshandicap of maatschappelijke problemen grote moeite werk te vinden dat bij hen past. Deze groep mensen wordt ook wel aangeduid als de **onderkant van de arbeidsmarkt**. Voor hen wordt vanaf 1 januari 2015 de Participatiewet van kracht. Het doel van de wet is dat deze mensen vaker een baan krijgen. De Participatiewet voegt de WWB, de Wsw en een deel van de Wajong samen.

In 2013 werken in de regio Rijn Gouwe 3.661 personen in de **SW**. Daarnaast wachten in 2013 nog eens 470 personen op een baan binnen de SW. Het aantal SW'ers is in de periode 2010-2013 gedaald met 1,3%. Ook het aantal wachtenden wordt minder: 3,6% in de periode 2010-2013. Met de invoering van de Participatiewet kunnen geen nieuwe mensen meer instromen in de Wsw.

Sinds 2008 is het aantal **Wajong-uitkeringen** in de regio Rijn Gouwe sterk gestegen van 6.750 naar 9.700 in 2014 (43,7%) Een dergelijk forse stijging is ook landelijk en in Zuid-Holland zichtbaar. In 2013 stromen in de regio Rijn Gouwe 657 personen de Wajong in. Personen die na 1 januari 2015 Wajong aanvragen, kunnen alleen nog Wajong krijgen als zij al vanaf jonge leeftijd een handicap of ziekte hebben en nooit meer kunnen werken. Bij een instroom van 657 personen zou dat om zo'n 260 personen (40%) gaan ([Ministerie van SZW 2013](#)).

Meest recente ontwikkelingen

Hieronder worden de meest recente ontwikkelingen rondom de (toekomstige) beroepsbevolking in de regio Rijn Gouwe op een rijtje gezet. Om de ontwikkeling te beschrijven wordt gebruikgemaakt van de twee laatste jaren waarover gegevens beschikbaar zijn.

Tussen 2013 en 2014 neemt het aantal **WW-uitkeringen** met 32,8% toe. Het aantal personen met een **bijstandsuitkering** groeit in dezelfde periode met 9%. De toename van het aantal WW-uitkeringen en het aantal bijstandsuitkeringen kan ook tussen 2013 en 2014 worden toegeschreven aan de groeiende werkloosheid. Ondanks de sterke groei blijft relatief gezien het aantal WW- en bijstandsuitkeringen in de regio Rijn Gouwe laag. In 2013 telt de regio Rijn Gouwe 3,2 WW-uitkeringen en 2,4 bijstandsuitkeringen per 100 inwoners van 15 tot 65 jaar. In Zuid-Holland zijn dat er respectievelijk 3,6 en 4,9.

In 2012 stijgt het aantal **gediplomeerden** in het voortgezet onderwijs met 6,1% ten opzichte van 2011. Bij de niet-theoretische leerwegen binnen het vmbo groeit het aantal gediplomeerden met 2,2%, bij havo en vwo samen is dat 3,3%. Het aantal havo-/vwo-gediplomeerden met een profiel met natuur en techniek daalt in de genoemde periode met 5,7%. Het mbo en hbo hebben tussen 2011 en 2012 beide met een afname van het aantal gediplomeerden te maken (mbo: 1,2%, hbo: 9,8%). Ook de Universiteit Leiden telt in 2012 minder gediplomeerden dan in 2011 (4,7%). Voor de Universiteit Leiden lijkt deze afname tijdelijk te zijn.

In 2013 zijn er 26,6% minder personen werkzaam in de SW dan in het jaar ervoor. Ook het aantal wachtenden wordt iets lager (0,2%). Het aantal Wajong-uitkeringen neemt tussen 2013 en 2014 met 4,5% toe.

5 Prognose aansluiting arbeidsmarkt en onderwijs

Een goede aansluiting tussen arbeidsmarkt en onderwijs biedt zowel betere kansen voor bedrijven als voor gediplomeerden die de arbeidsmarkt betreden. Mismatches leiden tot moeilijk vervulbare vacatures en werkloosheid.

In dit hoofdstuk wordt de aansluiting tussen arbeidsmarkt en onderwijs bekeken voor de clusters greenports, life and health science, food, feed and beverages, logistiek en transport, techniek, ICT en de sectoren gezondheidszorg, zorg in verpleeg- en verzorgingshuizen en onderwijs.

Allereerst wordt voor de clusters en sectoren voor de periode 2014-2018 de uitbreiding van werkgelegenheid vergeleken met de instroom van gediplomeerden in de arbeidsmarkt. Hierbij wordt tevens nagegaan in hoeverre vraag en aanbod aansluiten wat betreft opleidingsniveau. De prognoses zijn afkomstig uit het model [Aansluiting arbeidsmarkt en onderwijs per cluster/sector per RPA-regio in Zuid-Holland](#)^{23, 24} uit het [Regionaal Informatiesysteem Samenleving](#) van het [Tympaan Instituut](#).

In de modellen kan de gebruiker zelf een aantal variabelen invullen. Zo is in dit rapport ervoor gekozen om voor de genoemde clusters en het onderwijs de groei van het aantal werkzame personen in de periode 2014-2018 gelijk te houden aan die in de periode 2000-2013. Veranderende wetgeving, automatisering en het stimuleren van innovatie kunnen ervoor zorgen dat de trend uit het verleden niet doorzet. De gezondheidszorg en de zorg in verpleeg- en verzorgingshuizen krijgen de komende jaren met forse bezuinigingen te maken. Dit heeft gevolgen voor de werkgelegenheid. Daarom is voor deze sectoren de groei van de werkgelegenheid in de modellen naar beneden aangepast (tabel 23).

De bevindingen die uit de modellen naar voren komen zijn kort samengevat in tabel 23. In de paragrafen van dit hoofdstuk worden de bevindingen uitgebreider toegelicht.

Binnen een cluster of sector werken niet alleen mensen met verschillende opleidingsniveaus, maar ook met verschillende opleidingsrichtingen. De kansen voor mbo'ers op de arbeidsmarkt naar opleidingsrichting/beroep zijn te vinden op [kansopwerk.nl](#). Met behulp van deze website kan worden nagegaan of de beroepen op mbo-niveau die inhoudelijk bij een sector of cluster aansluiten weinig of veel kans op werk bieden.

²³ In het model kan een aantal achtergrondvariabelen door de gebruiker aangepast worden. In dit hoofdstuk is uitgegaan van de waarden die standaard worden gepresenteerd: overhead 20%, vervangingsvraag voor arbeidsongeschiktheid en uitstroom uit het cluster onbekend (0%), slaagkans mbo 74%, slaagkans hbo 69% en slaagkans wo 69%, pensioenleeftijd voor de clusters 63 jaar.

²⁴ Opgemerkt dient te worden dat de uitstroom uit het onderwijs is berekend op grond van instroom op mbo-, hbo- en wo-instellingen, waarvan de hoofdvestiging zich in de regio Rijn Gouwe bevindt. Gegevens op vestigingsniveau van de onderwijsinstellingen zijn niet beschikbaar.

Tabel 23 Aansluiting arbeidsmarkt en onderwijs voor verschillende clusters en sectoren in de regio Rijn Gouwe, 2014-2018

	overschot/tekort aan arbeidskrachten	verwachte banengroei (%) 2014-2018
cluster		
greenports	overschot alle opleidingsniveaus	-2,48 ¹
life and health science	tekorten op mbo-/hbo-/wo-niveau	3,09 ¹
feed, food and beverages	overschot alle opleidingsniveaus	-1,85 ¹
logistiek en transport	overschot alle opleidingsniveaus	1,84 ¹
techniek	overschot alle opleidingsniveaus	-0,11 ¹
ict	overschot alle opleidingsniveaus	0,62 ¹
sector		
gezondheidszorg	overschot alle opleidingsniveaus	-0,2 ²
verpleging/verzorging	overschot alle opleidingsniveaus	-1,4 ²
onderwijs	overschot alle opleidingsniveaus	0,83 ¹

NB Standaard hanteert het model voor de clusters een gemiddelde pensioenleeftijd van 60 jaar. In deze analyse is deze aangepast naar 63 jaar, overeenkomstig de gemiddelde pensioenleeftijd in Nederland in 2013. Voor gezondheidszorg en onderwijs hanteert het model zelf al de gemiddelde leeftijd van 63 jaar op grond van de gemiddelden per sector in Nederland.

¹ Op grond van gemiddelde jaarlijkse banengroei in de periode 2000-2013.

² Op grond van landelijk verwachte groei in 2015 door UVW. Voor de gezondheidszorg is de gemiddelde verwachting voor ziekenhuiszorg en gezondheidszorg genomen. Voor verpleging en verzorging is de verwachte banengroei van UWV WERKbedrijf rondom ouderenzorg (geen thuiszorg) gekozen (UWV WERKbedrijf 2013). De gemiddelde jaarlijkse groei is in het model vervangen door de verwachte groei.

bron: Bedrijvenregister Zuid-Holland, CBS, DUO, Ministerie van OCW; bewerking Tymphaan Instituut, [ris-zh.nl: Aansluiting arbeidsmarkt en onderwijs per RPA-regio in Zuid-Holland](https://ris-zh.nl/Aansluiting-arbeidsmarkt-en-onderwijs-per-RPA-regio-in-Zuid-Holland)

5.1 Arbeidsaanbod meer dan voldoende voor de greenports

Wanneer het aantal arbeidskrachten in de greenports in de regio Rijn Gouwe net als in de afgelopen jaren met 2,48% afneemt, is het aanbod van arbeid voor de periode 2014-2018 naar verwachting ruim voldoende op alle opleidingsniveaus (tabel 24). Dezelfde trend doet zich voor in Zuid-Holland.

Tussen 2014 en 2018 zijn jaarlijks ruim 60 personen minder nodig binnen de greenports. Tabel 24 laat zien dat naar verwachting het aantal banen in 2018 met 178 afneemt ten opzichte van het jaar ervoor en dat 115 mensen met pensioen gaan. Dat maakt dat er in 2018 een overschot van 63 arbeidskrachten is (178 minus 115). Het aantal gediplomeerden dat de arbeidsmarkt instroomt in 2018 bedraagt 35. Deze aantallen betreffen niet alleen werkzame personen en gediplomeerden met een agrarische opleiding, maar weerspiegelt de huidige samenstelling van de beroepsbevolking in de greenports naar opleiding. Dat betekent dat ook mensen met een technische of economische opleiding worden meegeteld. De prognose houdt rekening met het aandeel personen met een dergelijke opleiding dat binnen de greenports werkt.

Tabel 24 Aansluiting arbeidsmarkt en onderwijs voor de greenports in de regio Rijn Gouwe, 2014-2018

	2014	2015	2016	2017	2018
vraag vanuit de arbeidsmarkt (absoluut aantal werkzame personen)					
uitbreiding	-197	-192	-188	-183	-178
vervanging ivm pensionering	127	124	121	118	115
totaal	-70	-68	-67	-65	-63
vmbo/mbo-1	-16	-16	-16	-15	-15
mbo-2/mbo-3	-11	-10	-10	-10	-9
mbo-4	-14	-14	-14	-13	-13
hbo/wo	-9	-8	-8	-8	-8
overig	-20	-20	-19	-19	-18
beschikbaar vanuit het onderwijs (absoluut aantal gediplomeerden)					
mbo	15	12	9	7	6
hbo	4	4	6	5	5
wo	8	8	7	9	10
totaal	27	24	22	21	21

bron: Bedrijvenregister Zuid-Holland, CBS, DUO, Ministerie van OCW; bewerking Tympan Instituut, [ris-zh.nl: Aansluiting arbeidsmarkt en onderwijs per cluster per RPA-regio in Zuid-Holland](https://ris-zh.nl/Aansluiting-arbeidsmarkt-en-onderwijs-per-cluster-per-RPA-regio-in-Zuid-Holland)

5.2 Life and health science heeft meer personeel nodig

Tabel 25 Aansluiting arbeidsmarkt en onderwijs voor life and health science in de regio Rijn Gouwe, 2014-2018

	2014	2015	2016	2017	2018
vraag vanuit de arbeidsmarkt (absoluut aantal werkzame personen)					
uitbreiding	237	245	252	260	268
vervanging ivm pensionering	62	64	66	68	70
totaal	299	309	318	328	338
vmbo/mbo-1	0	0	0	0	0
mbo-2/mbo-3	19	20	20	21	21
mbo-4	43	44	45	47	48
hbo/wo	195	201	207	213	220
overig	43	44	45	47	48
beschikbaar vanuit het onderwijs (absoluut aantal gediplomeerden)					
mbo	42	31	20	9	2
hbo	21	23	24	23	27
wo	21	21	19	23	26
totaal	84	75	63	55	55

bron: Bedrijvenregister Zuid-Holland, CBS, DUO, Ministerie van OCW; bewerking Tympan Instituut, [ris-zh.nl: Aansluiting arbeidsmarkt en onderwijs per cluster per RPA-regio in Zuid-Holland](https://ris-zh.nl/Aansluiting-arbeidsmarkt-en-onderwijs-per-cluster-per-RPA-regio-in-Zuid-Holland)

Het Leids Universitair medisch centrum en de bedrijven op het Leiden Bio Science Park vormen een groot deel van het cluster life and health science in de regio Rijn Gouwe. In de

periode 2000-2013 is het aantal banen in de regio Rijn Gouwe binnen het cluster jaarlijks met 3,09% gegroeid. Uitgaande van dezelfde groei voor de periode 2014-2018 ontstaat er een tekort aan personeel, vooral op hbo-/wo-niveau. Het aantal gediplomeerden in de regio Rijn Gouwe dat naar verwachting in deze periode de arbeidsmarkt instroomt (55 tot 84), is minder groot dan de uitbreidingsvraag (ruim 300). Mogelijk wordt dit deels opgevangen door instroom van arbeidskrachten uit sectoren en clusters met een overschot.

5.3 Overschot aan arbeid voor food, feed and beverages

Wanneer het aantal arbeidskrachten in het cluster food, feed and beverages in de regio Rijn Gouwe net als in de afgelopen jaren met 1,84% afneemt, ontstaat er naar verwachting tussen 2014 en 2018 een overschot aan arbeidskrachten in het cluster. Dezelfde trend doet zich in Zuid-Holland voor. In de periode 2014-2018 daalt de werkgelegenheid in het cluster in de regio Rijn Gouwe ieder jaar met ruim 75 personen en gaan zo'n 30 personen met pensioen. Naar verwachting is er dus tussen 2014 en 2018 binnen het cluster een overschot aan arbeidskrachten van ten minste 45 personen per jaar. Daarnaast komen er in de genoemde periode ieder jaar nog eens 80 tot 100 gediplomeerden uit het onderwijs beschikbaar voor het cluster.

Tabel 26 Aansluiting arbeidsmarkt en onderwijs voor food, feed and beverages in de regio Rijn Gouwe, 2014-2018

	2014	2015	2016	2017	2018
vraag vanuit de arbeidsmarkt (absoluut aantal werkzame personen)					
uitbreiding	-81	-79	-78	-76	-75
vervanging ivm pensionering	32	32	31	30	30
totaal	-49	-47	-47	-46	-45
vmbo/mbo-1	-10	-10	-10	-9	-9
mbo-2/mbo-3	-9	-9	-9	-8	-8
mbo-4	-9	-8	-8	-8	-8
hbo/wo	-9	-8	-8	-8	-8
overig	-13	-12	-12	-12	-12
beschikbaar vanuit het onderwijs (absoluut aantal gediplomeerden)					
mbo	61	46	41	36	34
hbo	17	17	17	19	20
wo	21	20	21	25	28
totaal	99	83	79	80	82

bron: Bedrijvenregister Zuid-Holland, CBS, DUO, Ministerie van OCW; bewerking Tympan Instituut, [ris-zh.nl: Aansluiting arbeidsmarkt en onderwijs per cluster per RPA-regio in Zuid-Holland](https://ris-zh.nl/Aansluiting-arbeidsmarkt-en-onderwijs-per-cluster-per-RPA-regio-in-Zuid-Holland)

5.4 Pendel lost verwachte tekorten op voor logistiek en transport

Binnen het cluster logistiek en transport is het aantal banen in de regio Rijn Gouwe tussen 2000 en 2013 jaarlijks met 1,84% toegenomen. Wanneer deze trend doorzet in de periode 2014-2018 zijn er jaarlijks zo'n 163 nieuwe arbeidskrachten nodig binnen het cluster: ongeveer 113 vanwege uitbreiding en ongeveer 50 in verband met pensionering. Uit het onder-

wijs komen naar schatting zo'n 95 personen per jaar beschikbaar voor het cluster logistiek en transport. Deze aantallen betreffen niet alleen gediplomeerden met een opleiding in de logistiek en transport, maar weerspiegelen de huidige samenstelling van de beroepsbevolking in het cluster naar opleidingsrichting.

Binnen het cluster logistiek en transport is er vooral vraag naar mensen met een opleiding op laag tot middelbaar niveau. De uitstroom uit het onderwijs in deze opleidingsniveaus is in de regio Rijn Gouwe kleiner dan de uitbreidingsvraag naar personeel. Omdat in Zuid-Holland het aanbod van arbeid uit het onderwijs in alle opleidingsniveaus groter is dan de uitbreidingsvraag, zullen arbeidskrachten uit andere regio's naar de regio Rijn Gouwe gaan pendelen. Zo kunnen mogelijke tekorten in de regio Rijn Gouwe worden opgelost.

Tabel 27 Aansluiting arbeidsmarkt en onderwijs voor logistiek en transport in de regio Rijn Gouwe, 2014-2018

	2014	2015	2016	2017	2018
vraag vanuit de arbeidsmarkt (absoluut aantal werkzame personen)					
uitbreiding	109	111	113	115	117
vervanging ivm pensionering	48	49	50	51	52
totaal	157	160	163	166	169
vmbo/mbo-1	40	41	42	43	43
mbo-2/mbo-3	27	28	28	29	29
mbo-4	27	28	28	29	29
hbo/wo	23	23	24	24	25
overig	39	40	41	42	42
beschikbaar vanuit het onderwijs (absoluut aantal gediplomeerden)					
mbo	83	65	72	79	86
hbo	6	6	7	7	8
wo	15	15	16	18	21
totaal	104	86	95	104	115

bron: Bedrijvenregister Zuid-Holland, CBS, DUO, Ministerie van OCW; bewerking Tympaan Instituut, [ris-zh.nl: Aansluiting arbeidsmarkt en onderwijs per cluster per RPA-regio in Zuid-Holland](https://ris-zh.nl/Aansluiting-arbeidsmarkt-en-onderwijs-per-cluster-per-RPA-regio-in-Zuid-Holland)

5.5 Geen tekort aan personeel voor techniek

Binnen het model aansluiting arbeidsmarkt en onderwijs is techniek gedefinieerd als een cluster met bedrijven die vooral tot de maakindustrie behoren. De vraag naar arbeid binnen de techniek in de regio Rijn Gouwe is in de periode 2000-2013 iets afgenomen (0,11%). Wanneer de vraag naar arbeid in gelijke mate blijft afnemen, zijn er naar verwachting tussen 2014 en 2018 ongeveer 71 nieuwe arbeidskrachten per jaar nodig (83 mensen gaan met pensioen en er zijn 12 mensen per jaar minder nodig). De instroom vanuit het onderwijs, jaarlijks bestaande uit ongeveer 300 gediplomeerden, beantwoordt ruimschoots aan de vraag naar nieuwe arbeidskrachten.

Bovenstaande verwachtingen zijn in overeenstemming met de prognose van UWV WERKbedrijf voor de gehele industriële sector. UWV WERKbedrijf verwacht dat in 2014 en 2015 het aantal banen in de industrie in Nederland jaarlijks met ongeveer 12% afneemt. De afname van de werkgelegenheid in de industrie is het gevolg van een stijging van de arbeidsproductiviteit. Door de productietechniek te verbeteren en te investeren in arbeidsbespa-

rende techniek probeert de industrie concurrerend te blijven met het buitenland ([UWV WERKbedrijf 2013](#), [UWV WERKbedrijf 2014](#)).

Tabel 28 Aansluiting arbeidsmarkt en onderwijs voor techniek in de regio Rijn Gouwe, 2014-2018

	2014	2015	2016	2017	2018
vraag vanuit de arbeidsmarkt (absoluut aantal werkzame personen)					
uitbreiding	-12	-12	-12	-12	-12
vervanging ivm pensionering	83	83	83	83	83
totaal	71	71	71	71	71
vmbo/mbo-1	11	11	11	11	11
mbo-2/mbo-3	13	13	13	13	13
mbo-4	19	19	19	19	19
hbo/wo	18	18	18	18	18
overig	11	11	11	11	11
beschikbaar vanuit het onderwijs (absoluut aantal gediplomeerden)					
mbo	248	193	175	157	139
hbo	47	48	55	57	59
wo	50	53	53	61	72
totaal	345	294	283	275	270

bron: Bedrijvenregister Zuid-Holland, CBS, DUO, Ministerie van OCW; bewerking Tympaan Instituut, ris-zh.nl: [Aansluiting arbeidsmarkt en onderwijs per cluster per RPA-regio in Zuid-Holland](#)

Tekorten binnen de techniek zijn niet zozeer te verwachten voor de maakindustrie of industriesector als geheel. Technische beroepen bieden wel meer kans op werk dan sommige andere beroepen (zoals sociaal-culturele beroepen) (ROA). Mogelijk ontstaan wel tekorten binnen specifieke technische beroepen.

5.6 Overschot aan personeel binnen ICT

Het aantal banen binnen ICT in de regio Rijn Gouwe groeit tussen 2000 en 2013 met gemiddeld 0,62% per jaar. Wanneer deze trend doorzet in de periode 2014-2018 zijn er jaarlijks zo'n 81 nieuwe arbeidskrachten nodig binnen het cluster: ongeveer 46 vanwege uitbreiding van personeel en ongeveer 35 in verband met vervanging van gepensioneerden.

Uit het onderwijs komen naar schatting zo'n 206 personen per jaar beschikbaar voor het cluster. Deze aantallen betreffen niet alleen gediplomeerden met een opleiding in ICT, maar weerspiegelen de huidige samenstelling van de beroepsbevolking in het cluster naar opleiding.

De komende vijf jaren zijn dus geen tekorten te verwachten wat betreft personeel voor het cluster ICT in de regio Rijn Gouwe. De verwachtingen komen overeen met die voor Zuid-Holland.

Tabel 29 Aansluiting arbeidsmarkt en onderwijs voor ICT in de regio Rijn Gouwe, 2014-2018

	2014	2015	2016	2017	2018
vraag vanuit de arbeidsmarkt (absoluut aantal werkzame personen)					
uitbreiding	46	46	46	47	47
vervanging ivm pensionering	35	35	35	36	36
totaal	81	81	81	83	83
vmbo/mbo-1	2	2	2	2	2
mbo-2/mbo-3	4	4	4	4	4
mbo-4	13	13	13	14	14
hbo/wo	49	49	49	50	50
overig	13	13	13	13	13
beschikbaar vanuit het onderwijs (absoluut aantal gediplomeerden)					
mbo	100	60	53	46	39
hbo	54	57	59	67	71
wo	84	89	82	99	119
totaal	238	206	194	212	229

bron: Bedrijvenregister Zuid-Holland, CBS, DUO, Ministerie van OCW; bewerking Tympan Instituut, [ris-zh.nl: Aansluiting arbeidsmarkt en onderwijs per cluster per RPA-regio in Zuid-Holland](https://ris-zh.nl/Aansluiting-arbeidsmarkt-en-onderwijs-per-cluster-per-RPA-regio-in-Zuid-Holland)

5.7 Door bezuinigingen overschot personeel in de gezondheidszorg

Tabel 30 Aansluiting arbeidsmarkt en onderwijs voor de gezondheidszorg in de regio Rijn Gouwe, 2014-2018

	2014	2015	2016	2017	2018
vraag vanuit de arbeidsmarkt (absoluut aantal werkzame personen)					
uitbreiding	-52	-52	-52	-52	-52
vervanging ivm pensionering	250	250	249	249	248
totaal	198	198	197	197	196
vmbo/mbo-1	8	8	8	8	7
mbo-2/mbo-3	17	17	17	17	17
mbo-4	41	41	41	41	41
hbo/wo	107	107	106	106	105
overig	26	26	26	26	26
beschikbaar vanuit het onderwijs (absoluut aantal gediplomeerden)					
mbo	218	169	115	61	31
hbo	170	184	190	181	197
wo	199	201	194	214	251
totaal	587	554	499	456	479

bron: Bedrijvenregister Zuid-Holland, CBS, DUO, Ministerie van OCW; bewerking Tympan Instituut, [ris-zh.nl: Aansluiting arbeidsmarkt en onderwijs per sector per RPA-regio in Zuid-Holland](https://ris-zh.nl/Aansluiting-arbeidsmarkt-en-onderwijs-per-sector-per-RPA-regio-in-Zuid-Holland)

Tussen 2000 en 2013 neemt het aantal werkzame personen in de regio Rijn Gouwe in de gezondheidszorg ieder jaar gemiddeld met 2,6% toe. Als gevolg van overheidsmaatregelen om de kosten in de zorg te drukken, neemt de werkgelegenheid in de gezondheidszorg in de regio Rijn Gouwe in 2012 en 2013 gemiddeld met 2,9% af. Naar alle waarschijnlijkheid wordt er vooruitgelopen op het ingaan van maatregelen uit het Regeerakkoord. Zorgaanbieders passen het zorgaanbod aan en dat beïnvloedt uiteraard de werkgelegenheid.

Op grond van landelijke verwachtingen van UWV WERKbedrijf ([UWV WERKbedrijf 2014](#)) wordt in tabel 30 uitgegaan van een banenkrimp van 0,2% in de gezondheidszorg in de jaren 2014-2018. Met deze afname van de werkgelegenheid ontstaat er in de gezondheidszorg voor de periode 2014-2018 een overschot aan personeel. De instroom op de arbeidsmarkt vanuit het onderwijs is groter dan de vraag vanuit de arbeidsmarkt. Dat geldt voor alle opleidingsniveaus.

5.8 Ook voor verpleeg- en verzorgingshuizen meer dan genoeg personeel beschikbaar door bezuinigingen

In de regio Rijn Gouwe is het aantal banen in de verpleging en verzorging in de periode 2000-2010 jaarlijks met gemiddeld 4,7% gegroeid. Net als in de gezondheidszorg is in deze sector het gevolg van (aangekondigde) bezuinigingen door de overheid zichtbaar. Vanaf 2011 stopt de groei en blijft het aantal banen ongeveer gelijk.

Tabel 31 Aansluiting arbeidsmarkt en onderwijs voor verpleeg- en verzorgingshuizen in de regio Rijn Gouwe, 2014-2018

	2014	2015	2016	2017	2018
vraag vanuit de arbeidsmarkt (absoluut aantal werkzame personen)					
uitbreiding	-453	-447	-440	-434	-428
vervanging ivm pensionering	274	271	267	263	259
totaal	-179	-176	-173	-171	-169
vmbo/mbo-1	-16	-16	-16	-16	-15
mbo-2/mbo-3	-42	-41	-40	-40	-40
mbo-4	-46	-45	-45	-44	-44
hbo/wo	-47	-46	-46	-45	-44
overig	-28	-27	-27	-26	-26
beschikbaar vanuit het onderwijs (absoluut aantal gediplomeerden)					
mbo	260	205	142	79	42
hbo	196	212	219	204	217
wo	227	227	222	243	282
totaal	683	644	583	526	541

bron: Bedrijvenregister Zuid-Holland, CBS, DUO, Ministerie van OCW; bewerking Tympan Instituut, [ris-zh.nl: Aansluiting arbeidsmarkt en onderwijs per sector per RPA-regio in Zuid-Holland](#)

Verwacht wordt dat de ouderenzorg in 2015 landelijk met 1,4% krimpt ([UWV WERKbedrijf 2014](#)). Dit percentage is gebruikt in het model van de Regiometer arbeidsmarkt en onderwijs voor de prognose aansluiting arbeidsmarkt en onderwijs. Het resultaat is te zien in tabel 31. Duidelijk wordt dat de regio Rijn Gouwe bij een dergelijke afname van de werkgelegenheid te maken krijgt met een overschot aan personeel op alle opleidingsniveaus. Zo be-

treten er in 2015 in de regio Rijn Gouwe naar schatting 644 gediplomeerden de arbeidsmarkt, terwijl er in de sector al 176 arbeidskrachten te veel zijn. Wanneer het aantal banen in de verpleging en verzorging gelijk zou blijven in de periode 2014-2018, zou dit overigens ook al leiden tot een overschot aan personeel.

5.9 Voor het onderwijs veel aanbod van nieuwe arbeidskrachten

Het model uit de Regiometer arbeidsmarkt en onderwijs laat voor de jaren 2014-2018 geen tekorten aan personeel zien binnen onderwijs in de regio Rijn Gouwe. Dat geldt voor alle onderwijsniveaus. Het aantal werkzame personen is tussen 2000-2013 jaarlijks met 0,83% toegenomen. Wanneer deze trend doorzet, zijn er tot en met 2018 jaarlijks zo'n 490 nieuwe arbeidskrachten nodig. Het aantal gediplomeerden dat de arbeidsmarkt betreedt is in dezelfde periode ongeveer 700.

In de provincie Zuid-Holland als geheel is in de periode 2014-2018 het aanbod van gediplomeerden (ongeveer 2.590) iets kleiner dan de uitbreiding van de werkgelegenheid (ongeveer 2.640). Het is dus heel goed mogelijk dat studenten die hun diploma behalen in de regio Rijn Gouwe in een andere regio een baan vinden.

Tabel 32 Aansluiting arbeidsmarkt en onderwijs voor de sector onderwijs in de regio Rijn Gouwe, 2014-2018

	2014	2015	2016	2017	2018
vraag vanuit de arbeidsmarkt (absoluut aantal werkzame personen)					
uitbreiding	189	191	192	194	195
vervanging ivm pensionering	296	299	301	304	306
totaal	485	490	493	498	501
vmbo/mbo-1	11	11	11	11	11
mbo-2/mbo-3	21	21	21	21	22
mbo-4	35	36	36	36	37
hbo/wo	371	374	377	380	383
overig	47	48	48	48	49
beschikbaar vanuit het onderwijs (absoluut aantal gediplomeerden)					
mbo	135	93	90	87	86
hbo	306	295	335	330	284
wo	302	312	298	345	398
totaal	743	700	723	762	768

bron: Bedrijvenregister Zuid-Holland, CBS, DUO, Ministerie van OCW; bewerking Tympan Instituut, [ris-zh.nl: Aansluiting arbeidsmarkt en onderwijs per sector per RPA-regio in Zuid-Holland](https://ris-zh.nl/Aansluiting-arbeidsmarkt-en-onderwijs-per-sector-per-RPA-regio-in-Zuid-Holland)

Prognose aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt

Een goede aansluiting tussen arbeidsmarkt en onderwijs biedt zowel betere kansen voor bedrijven als voor gediplomeerden die de arbeidsmarkt betreden. Mismatches leiden tot moeilijk vervulbare vacatures en werkloosheid. Voor de greenports, logistiek en transport, food, feed and beverages, techniek, ICT, onderwijs en gezondheidszorg en zorg in verpleeg- en verzorgingshuizen wordt verwacht dat het aanbod van personeel tot 2018 meer dan voldoende is. Mogelijk ontstaan er wel tekorten voor enkele beroepen binnen de genoemde clusters en sectoren. Binnen het cluster life and health science is er wel behoefte aan meer, vooral hoogopgeleid personeel. Wellicht wordt dit voor een deel opgevangen door instroom van arbeidskrachten uit andere sectoren of clusters waar sprake is van een overschot aan arbeid.

Zoals het er nu uitziet, ontstaan er de komende paar jaren geen kwantitatieve tekorten aan arbeidskrachten. CAO-afspraken leiden mogelijk de komende jaren tot hogere pensioenleeftijden, waardoor het aanbod van arbeidskrachten verder groeit. Om te voorkomen dat er een kwalitatieve mismatch ontstaat, is het van belang dat jongeren een opleidingsrichting kiezen waarbij zij goede kansen hebben op een baan. Daarnaast dient er geïnvesteerd te worden in oudere werknemers.

Literatuur

Schriftelijke documentatie

- Badir M. Zzp'ers tijdens de crisis. Themabericht Rabobank 3 juni 2014.
- Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). Aantal jongeren met flexibele arbeidsrelatie neemt toe. Webmagazine CBS jeugdmonitor, 30 oktober 2013.
- Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). Positie werkkring en arbeidsduur: meer flexwerkers. Webartikel, 4 maart 2014.
- Centraal Plan Bureau (CPB). Van bijstand naar Wajong. Den Haag: CPB 2011.
- Centraal Planbureau (CPB). Juniraming 2014. Economische vooruitzichten 2014 en 2015. Den Haag: CPB, 2014.
- De Nederlandsche Bank (DNB). De dienstensector als exportmotor van Nederland. DNB Bulletin, 10 juli 2014.
- Elsevier. Aantal Wajongers en uitkeringstrekkers stijgt opnieuw. Webartikel 29 februari 2012.
- Goudswaard A, Wijk E van, Verbiest S. De toekomst van flex. Een onderzoek van TNO naar flexstrategieën van Nederlandse bedrijven. TNO, 2014.
- Heijns DMS. De volgende trede. Rapportage uitstroommonitor 2009-2010 en tweede meting volgmodule cohort 2008-2009. Rotterdam: Actis Onderzoek, 2011.
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW). Kamerbrief over toekomstgericht middelbaar beroepsonderwijs. Den Haag: Ministerie van OCW, 2 juni 2014.
- Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW). Vierde nota van wijziging bij Invoeringswet Wet werken naar vermogen. Den Haag: Ministerie van SZW, 2 december 2013.
- Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt (ROA). De arbeidsmarkt naar opleiding en beroep tot 2018. Maastricht: ROA, 2013.
- RPA Rijn Gouwe. Arbeidsmarkt regio Rijn Gouwe 2013. Alphen aan den Rijn: RPA Rijn Gouwe, 2013.
- Slot A van der, Dongen B van, Althoff J, Berg W van den, Ponds R. Zuidvleugel, de topregio van Nederland. Naar een nieuwe economische agenda Zuidvleugel 2010-2020. Amsterdam: Roland Berger Strategy Consultants, 2011.
- Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP). Vraag naar Arbeid 2013. Den Haag: SCP, 2014.
- Stichting van de Arbeid (STAR). Perspectief voor een sociaal én ondernemend land: uit de crisis, met goed werk, op weg naar 2020. Verantwoordelijkheid nemen én dragen, kansen creëren én benutten (Sociaal akkoord). Den Haag: STAR, 2013.
- UWV WERKbedrijf. UWV Arbeidsmarktprognose 2013-2014. Met een doorkijk naar 2018. Amsterdam: UWV WERKbedrijf, 2013.
- UWV WERKbedrijf. UWV Arbeidsmarktprognose 2014-2015. Amsterdam: UWV WERKbedrijf, 2014.
- Yacht. Vraag naar technici flink in de lift. Webartikel, 11 april 2014.

Websites

abu.nl	Algemene Bond Uitzendondernemingen
cpb.nl	Centraal Planbureau
dnb.nl	De Nederlandsche Bank
elsevier.nl	Elsevier
gemeenteloket.minszw.nl	Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid
kansopwerk.nl	Kansopwerk.nl
rijksoverheid.nl	rijksoverheid
ris-zh.nl	Regionaal Informatiesysteem Samenleving Zuid-Holland
roa.nl	Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt
statline.cbs.nl	Centraal Bureau voor de Statistiek
stvda.nl	Stichting van de Arbeid
uwv.nl	UWV
werk.nl	UWV WERKbedrijf
wikipedia.org	Wikipedia
yacht.nl	Yacht